МІНСКАЯ ПРАЎДА

Газета заснавана 1 лістапада 1950 года | Аўторак, 20 верасня 1994 года | № 100 (10800) | Цана 30 руб.

УСЁ Ў ІМЯ ЧАЛАВЕКА, АЛЕ ПРАЗ РУБЕЛЬ

Такую формулу пабудовы цывілізаванай будучыні ў Беларусі вывеў для сябе 16 верасня Прэзідэнт Аляксандр Лукашэнка пасля сустрэчы са старшынямі абласных, гарадскіх і раённых Саветаў дэпутатаў. Некаторыя з іх папракнулі Прэзідэнта ў адсутнасці згуртаванай каманды, з-за чаго кіраўнік дзяржавы прымае і падпісвае ўказы ў імя інтарэсаў грамадзян, а Нацыянальны банк і Міністэрства фінансаў, забываючы аб людзях, распрацоўваюць свае дакументы толькі... на карысць рубля. У адказ Аляксандр Лукашэнка заўважыў, што без аб"яднання намаганняў па гэтых двух напрамках ніякія, нават самыя малыя, рэформы не ўдасца зрушыць з месца. А пачынаць іх трэба.

Адным з надзённых пытанняў, якія патрабуюць неадкладнага вырашэння, удзельнікі нарады назвалі праблему ўдасканалення сістэмы мясцовага самакіравання. На думку старшыні Брэсцкага абласнога Савета Віктара Бурскага, такая сістэма павінна ствараць неабходныя ўмовы для творчай актыўнасці асобы. Структура мясцовага самакіравання павінна прапарцыянальна спалучаць у сабе як жорсткую вертыкальную цэнтралізацыю, так і самастойнасць на месцах. Такім чынам, Віктар Іванавіч падтрымаў прапанову Прэзідэнта, які сваім указам зможа назначаць кіраўнікоў раённай і гарадской выканаўчай улады, захаваўшы пры гэтым пасаду старшыні мясцовага Савета, што выбіраецца ўсімі грамадзянамі.

Хоць для абмеркавання ўдзельнікаў нарады было прапанавана шэсць (!) варыянтаў упарадкавання ўлады на месцах, большасць прамоўцаў сышлася на думцы, што найбольш прымальнай будзе прапанова Прэзідэнта. Праўда, думкі былі і іншыя. Так, старшыня Бялыніцкага раённага Савета Аляксандр Агееў перакананы, што раздзяленне ўлад на ўзроўні раёна можа паслужыць падставай для стварэння канфліктных сітуацый паміж кіраўнікамі раённага звяна. Гэтага можна пазбегнуць, калі абавязкі старшыні Савета і выканаўчага камітэта будзе выконваць адзін чалавек.

Для паўнаты не толькі правоў, але і абавязкаў прадстаўнікоў улады на месцах удзельнікі нарады прапанавалі перагледзець асобныя артыкулы ў заканадаўчых актах аб дзейнасці дэпутатаў і мясцовым самакіраванні, у прыватнасці, аб дэпутацкай недатыкальнасці. Паставіць усіх грамадзян рэспублікі ў роўныя ўмовы перад законам — неабходная ўмова для правядзення рэформ.

Удзельнікі нарады абмеркавалі таксама праблемы работы Саветаў дэпутатаў і выканаўчых камітэтаў з пісьмамі грамадзян, цяжкасці з забеспячэннем прадпрыемстваў энерганосьбітамі і пагашэннем фінансавай запазычанасці за іх выкарыстанне, арганізацыі работы на месцах кантрольных органаў і павышэння эфектыўнасці іх дзейнасці.

Паказальна, што ўсе прамоўцы так бо інакш зводзілі праблемы правядзення рэформ на месцах да адсутнасці неабходных для гэтага фінансавых сродкаў і дэфіцыту мясцовых бюджэтаў.

На думку старшыні праўлення Нацыянальнага банка Станіслава Багданкевіча, які выступіў на нарадзе, гэтыя цяжкасці стануць вырашальнымі па меры "запуску прамысловых прадпрыемстваў і аднаўлення іх абаротнага капіталу". Зрабіць гэта валявым шляхам, паводле слоў галоўнага банкіра рэспублікі, немагчыма. Непрадуманае адміністрацыйнае ўмяшанне ранейшага ўрада ў цэнаўтварэнне нават у імя вышэйшай карысці "проста разбурыла эканоміку". Сёння патрабуецца разумнае спалучэнне рыначных пачынанняў з адміністрацыйнымі мерамі. Багданкевіч упэўнены: нармалізаваць фінансавую дзейнасць прадпрыемстваў магчыма за кошт іх уласных крыніц, дзякуючы рэгуляванню фондаў спажывання і накаплення. На аднаўленне абаротнага капіталу прадпрыемстваў будуць накіроўвацца адлічэнні ад уласнага прыбытку. На гэтыя мэты прапануецца накіраваць і частку сродкаў, атрыманых ад правядзення прыватызацыі.

Прэзідэнт у сваю чаргу запэўніў, што для забеспячэння працэсу рэформ ён мае намер павысіць фінансавую дысцыпліну і зрабіць больш жорсткім кантроль за яе захаваннем.

БЕЛІНФАРМ.

■ Мясцовая ўлада: дзень за днём

Хлеб, каўбаса і гарэлка.

Нярэдка толькі такія тавары можна ўбачыць у вясковых магазінах Барысаўскага раёна

Няпроста працаваць у сённяшніх эканамічных умовах работнікам спажывецкай кааперацыі Барысаўскага раёна. Аднак ім удалося не дапусціць рэзкага зніжэння ўзроўню гандлёвага абслугоўвання вяскоўцаў. Так каротка ахарактарызаваў становішча спраў у райспажыўсаюзе намеснік старшыні райвыканкома М.І.Крыжаноўскі, выступаючы з дакладам на нядаўняй сесіі райсавета, дзе абмяркоўваліся стан работы па гандлёваму абслугоўванню, аказанню сацыяльных паслуг насельніцтву і меры па яе паляпшэнню.

План васьмі месяцаў, адзначалася ў дакладзе, па рознічнаму тавараабароту райспажыўсаюзам выкананы на 104,6 працэнта. Рост да ўзроўню адпаведнага перыяду мінулага года больш як 13 разоў і пераўзышоў сярэднеабласны паказчык. Таварныя рэсурсы павялічваліся за кошт пашырэння аб'ёмаў нарыхтовак і вытворчасці тавараў народнага спажывання на кааператыўных прадпрыемствах. Іх доля дасягае трэцяй часткі агульнага аб'ёму тавараабароту. Прыкладна такая ж доля прададзенай прадукцыі закуплена дэцэнтралізавана работнікамі спажывецкай кааперацыі. Было заўважана, што дасягнута гэта ва ўмовах агульнага скарачэння выпуску тавараў народнага спажывання, калі вытворцы патрабуюць за іх папярэднюю аплату, калі ўласныя абаротныя сродкі спажыўкааперацыі штодзень абясцэньваюцца, а крэдытныя сродкі на закупку тавараў абмежаваны.

Можна назваць абсурднай сітуацыю, калі гандаль штодзень здае сваю выручку дзяржаве і вымушаны прасіць у той жа дзяржавы ці ў банкаў крэдыты пад высокія працэнты, а потым уключаць іх у выдаткі, накручваючы чарговы віток інфляцыі.

Аднак і выдзяляемых крэдытаў, як правіла, не хапае. Таму, зазначыў дакладчык, абласному кіраўніцтву варта разабрацца, чаму забяспечанасць тавараабароту крэдытнымі рэсурсамі сталічнай вобласці складае толькі крыху больш за 50 працэнтаў. У той час як па Брэсцкай — 80, па Віцебскай — 85, па Магілёўскай — 93 працэнты. Ды і па вобласці чамусьці, як кажуць, бог няроўна дзеліць. Скажам, Клецкаму раёну выдзелена крэдытаў на 66 працэнтаў, Нясвіжскаму — на 77, Валожынскаму — на 85, а Барысаўскаму чамусьці толькі на 46 працэнтаў аб'ёму тавараабароту.

Пасля замены кіраўніцтва аптовай гандлёвай базы, якая з'яўляецца важным звяном у сістэме райспажыўсаюза, яе работа прыкметна палепшылася. За першае паўгоддзе тавараабарачэнне ў параўнанні з леташнім перыядам скарочана больш чым на 30 працэнтаў, узрасла рэнтабельнасць, а прыбытак павялічыўся больш чым у 16 разоў. Год назад на базе пачаў працаваць швейны цэх, дзе выпускаюцца вырабы 24 назваў. Яны прадаюцца па больш нізкіх цэнах і карыстаюцца попытам у насельніцтва.

Цяжкі час перажываюць сёння прадпрыемствы грамадскага харчавання. Рост цэн на прадукты, павелічэнне расходаў на камунальныя паслугі, транспарт, электраэнергію прыводзяць да павышэння кошту страў, кулінарных і кандытарскіх вырабаў. Менавіта па гэтай прычыне ў апошні час зменшылася колькасць наведвальнікаў сталовых, кафэ, кулінарый. Да таго ж, на працягу двух апошніх гадоў гаспадаркі запатрабавалі вярнуць ім 11 сталовых, магазін з аддзелам "Кулінарыя" і кафетэрый, якія працавалі рэнтабельна. І ў такіх няпростых умовах работнікі прадпрыемстваў грамадскага харчавання здолелі ў параўнанні з леташнім павялічыць тавараабарот больш чым у 17 разоў, а выпуск уласнай прадукцыі — амаль у 20 разоў, перакрыўшы сярэднеабласны паказчык.

Добрых слоў заслугоўвае кіраўніцтва райспажыўсаюза за пастаянны клопат аб умацаванні матэрыяльнай базы галіны. Нягледзячы на фінансавыя цяжкасці, за кошт прыбытку пашыраецца сетка гандлёвых кропак. Толькі сёлета на новае будаўніцтва зрасходавана 46 мільёнаў рублёў, яшчэ 10 мільёнаў пайшло на капітальны рамонт магазінаў. За апошнія два гады ўведзены ў эксплуатацыю гандлёвы цэнтр і некалькі тыпавых магазінаў, за што вяскоўцы ўдзячныя кіраўніцтву спажыўкааперацыі. Аднак яны жадаюць бачыць не паўпустыя паліцы магазінаў, а неабходныя ім тавары паўсядзённага попыту. Ды і работу спажывецкай кааперацыі вяскоўцы ацэньваюць не па лічбах справаздач, а па прылаўках магазінаў.

Дарэчы, і сам старшыня праўлення райспажыўсаюза І.У.Сліжэўскі адзначыў, што гандлёвае абслугоўванне насельніцтва раёна працягвае пагаршацца. Сёлета рознічны тавараабарот у супастаўных цэнах, зазначыў Іван Уладзіміравіч, у параўнанні з адпаведным перыядам мінулага года скараціўся напалавіну. Асноўнымі прычынамі такога становішча ён лічыць дэфіцыт мыла гаспадарчага і пральных парашкоў, алею, мукі, круп, макаронаў, рабочага абутку, бялізны і іншых тавараў, скарачэнне цэнтралізаваных паставак, а таксама адсутнасць у насельніцтва грошай на іх набыццё. А вось дэпутаты, якія выступалі на сесіі, папракалі работнікаў гандлю за неразваротлівасць.

— Трэба не апраўдвацца адсутнасцю тавараў, а шукаць іх, — раіў старшыня праўлення калгаса "Боркі" В.І.Сакавец. — Мы ж шукаем і знаходзім спецадзенне для сваіх калгаснікаў, а ў райспажыўсаюзе для гэтага ёсць нямала кваліфікаваных спецыялістаў. Калі я днямі завітаў у Янчынскі магазін, то там у продажы былі толькі хлеб, каўбаса ды гарэлка. А вяскоўцам жа патрэбны і боты, і бялізна, і фуфайка. Замок можна ўбачыць хіба толькі на дзвярах магазіна, калі ён зачынены.

У сітуацыі хранічнага недахопу грашовых сродкаў кіраўніцтву райспажыўсаюза і спажывецкіх таварыстваў варта было б больш увагі ўдзяляць праблеме першачарговага набыцця тавараў, жыццёва неабходных людзям. Аднак, як адзначалася на сесіі, гэта не заўсёды рабілася ў інтарэсах пакупнікоў. Так, за першае паўгоддзе насельніцтву раёна рэалізавана менш, чым летась, абутку, швейных вырабаў, халадзільнікаў, тэлевізараў, пральных машын, мыйных сродкаў. Значна менш за устаноўленыя нормы спажывання набылі вяскоўцы мясных і малочных прадуктаў, цукру, макаронных і кулінарных вырабаў. І ў той жа час не забяспечана выбарка рэсурсаў па 30 групах тавараў, у ліку якіх цэльнальнамалочная прадукцыя, мыла гаспадарчае і гумавы абутак, які так патрэбен жыхарам вёсак. Затое рэалізацыя спіртных напіткаў сёлета за паўгоддзе ўдвая перавысіла аб'ёмы іх продажу за ўвесь 1988 год.

"Адсутнасць у продажы прамысловых тавараў паўсядзённага попыту паказвае, што спецыялісты райспажыўсаюза часта праяўляюць некампетэнтнасць у здзелках, у падборы тавару", — адзначалася ў дакладзе. Многія здзелкі заключаюцца спажывецкімі таварыствамі напраму з пастаўшчыкамі тавараў, мінаючы базу, для атрымання найбольшага фінансавага прыбытку. Але не заўсёды ў інтарэсах вяскоўцаў. Мелі месца выпадкі, калі нават за наяўныя грошы ў камерцыйных структур закупляліся спіртныя напіткі, шакалад, жавальная гумка. Заставаліся ж неаплачаныя плацежкі на закупку дзіцячай бялізны і абутку для насельніцтва раёна.

Справядліва крытыкавалася на сесіі работа каапнарыхтпрома, які не выкарыстоўвае наяўныя магчымасці і рэзервы для папаўнення сыравінных рэсурсаў. За восем месяцаў з 18 відаў нарыхтовак заданне выканана толькі па 4 пазіцыях. Знізіў вытворчасць прадукцыі і ўласны каўбасны цэх.

На няўзгодненасць дзеянняў работнікаў спажыўкааперацыі з мясцовымі органамі ўлады наракаў старшыня Мсціжскага сельсавета П.В.Гораў, які прывёў такі прыклад. У вёсцы Гаравец каля месяца назад зачынілі на рамонт магазін, нават не папярэдзіўшы загадзя ні вяскоўцаў, ні мясцовую ўладу. А аўтакрама пачала завозіць тавары першай неабходнасці толькі праз паўтара тыдня.

Мікалай ЧАЛЕЙ.

ПРАДПРЫМАЛЬНІЦТВУ — БЫЦЬ!

Падставай для шчырай і сумленнай размовы Прэзідэнта з прадпрымальнікамі рэспублікі стала 4-я асамблея дзелавых колаў Беларусі, якая адбылася 17 верасня ў Мінску.

У дакладах кіраўнікоў прадпрымальніцкіх саюзаў і аб"яднанняў былі выкладзены праблемы, якія перашкаджаюць камерцыйным структурам укладваць свае капіталы ў эканоміку рэспублікі. І першымі тут сталі пытанні бюджэтна-падатковай палітыкі і штучнага абмежавання наяўнасці. Прадпрымальнікі, спасылаючыся на больш выгаднае падаткаабкладанне ў Расіі, дзе ў бюджэт адлічваецца 35 працэнтаў, а не 65, як у Беларусі, запатрабавалі ад урада выраўняць гэтыя паказчыкі. Асобным пунктам былі пытанні фінансава-інвестыцыйнай палітыкі. Аляксандр Яловік, прэзідэнт Беларускай гільдыі брокераў, паведаміў, што інвестыцыі пойдуць, калі будуць дзяржаўныя гарантыі, а іх пакуль што няма. Таму не дзіўна, што, паводле звестак Нацбанка, паўтара мільярда, а, паводле ацэнак польскіх экспертаў, чатыры мільярды долараў па-ранейшаму застаюцца на руках у насельніцтва, і гэтыя капіталы выключаны з работы. Сваё слова сказаў і прэзідэнт Саюза прадпрымальнікаў Уладзімір Карагін. Разважаючы аб стратэгіі малога і сярэдняга бізнесу, ён паведаміў, што неабходна ўключэнне бізнесу ў падрыхтоўку ўрадавых праграм. Ставілася таксама пытанне сацыяльнага партнёрства і прыняцця бізнесменамі актыўнага ўдзелу ў заканатворчасці. Для гэтага, на думку прамоўцаў, неабходна стварэнне партыі і актыўнае вылучэнне ў будучы Вярхоўны Савет сваіх кандыдатаў.

Выслухаўшы патрабаванні і прапановы прадстаўнікоў дзелавых колаў, слова ўзяў Прэзідэнт рэспублікі Аляксандр Лукашэнка. Ён падкрэсліў, што прадпрымальнікі, без сумнення, з"яўляюцца сёння ўплывовай сілай у грамадстве, і не заўважаць гэтага немагчыма. Таму, нягледзячы на яго складаныя адносіны з кіраўніцтвам прадпрымальніцкіх аб"яднанняў і саюзаў, а таксама парады ўстрымацца ад удзелу ў асамблеі, Прэзідэнт усё-такі вырашыў прысутнічаць тут. «Я прыйшоў сустрэцца не з вашым кіраўніцтвам, а з людзьмі, таму што тут сабраліся лепшыя розумы і генафонд нацыі», — сказаў ён. Аляксандр Лукашэнка адзначыў, што прадпрымальніцтва павінна стаць сярэднім класам, апорай грамадства і асновай для грамадзянскай згоды.

Праблемы, перад якімі стаіць рэспубліка, на думку Лукашэнкі, заключаюцца ў тым, як захаваць самастойнасць дзяржавы ва ўмовах поўнай эканамічнай залежнасці ад Расіі, як адысці ад мяжы, за якой — банкруцтва, беспрацоўе, сацыяльная беднасць і крыміналізацыя грамадства. І апошняя — дасканаласць дзяржаўнай сістэмы кіравання. Пры вырашэнні гэтых пытанняў Прэзідэнт не мае намеру адыходзіць ад курсу сацыяльна арыентаванай рыначнай эканомікі. «Не паварочваючы назад, а гэта проста немагчыма, мы павінны весці рэформы максімальна бяспечна з сацыяльнага пункту гледжання, — падкрэсліў Аляксандр Рыгоравіч. — Для гэтага не павінна быць ніякага супрацьстаяння, бо логіка перадвыбарнай барацьбы сябе вычарпала. І спроба бізнесу стварыць дзяржаву ў дзяржаве ў Прэзідэнта падтрымкі не знойдзе!»

У сваёй прамове Прэзідэнт закрануў і балючыя для прадпрымальнікаў пытанні. Так, па палітыцы падаткаабкладання ён паведаміў, што падаткі трэба змяншаць, але пачынаць з выбіральнай падатковай падтрымкі прыярытэтных галін. Мерай, якая дапаможа знізіць інфляцыю, А.Лукашэнка бачыць прызнанне беларускага разліковага білета адзіным законным плацежным сродкам. І гэта будзе зроблена ўжо на сесіі. Стала вядома, што з падачы Прэзідэнта павялічваюцца дысконтная працэнтная стаўка Нацбанка, працэнтныя крэдытныя і дэпазітныя стаўкі да ўзроўню, адэкватнага ўзроўню інфляцыі. Плануецца стварэнне за кошт прыбытку Нацбанка спецыяльнага фонду для льгатавання крэдытаў пад дзяржаўныя праграмы, выканаўцамі якіх могуць быць прадпрыемствы розных форм уласнасці.

«Прадпрымальніцтву — быць, — заявіў у заключэнне Аляксандр Лукашэнка. — Але без спекуляцыйнага адцення. Галоўны прыярытэт — сферы вытворчасці, а не пасрэдніцтву. Мы ўпарадкуем вашы дзеянні ў камерцыі і гандлі, створым роўныя ўмовы з дзяржаўным сектарам. Мне не важна, які выжыве гандаль — дзяржаўны ці прыватны. Галоўнае, каб народ сказаў »дзякуй" і выбраў мяне на другі тэрмін!"

БЕЛІНФАРМ.

Хто затрымлівае паязды?

У спісе парушальнікаў графіка руху пасажырскіх паяздоў Беларускай чыгункі першае месца займаюць... мытнікі і пагранічнікі. Прааналізаваўшы работу за жнівень, супрацоўнікі пасажырскай службы засмуціліся. Аказалася, што на пагранічных станцыях была парушана работа 45 пасажырскіх паяздоў увогуле на 1.149 мінут. 36 з іх затрымалі пагранічнікі на 717 мінут. Зразумела, што менавіта гэтыя службы павінны спыняць правоз у вагонах любых кантрабандных грузаў. Але пры іх выяўленні трацiцца даволі шмат часу на разбор. А ў выніку Беларуская чыгунка нясе немалыя страты, якія ёй ніхто не кампенсуе.

У развітых дзяржавах такой праблемы няма. Таму што і мытнікі, і пагранічнікі строга рэгламентаваны ў сваіх дзеяннях спецыяльнымі нарматыўнымі дакументамі. Але ў Беларусі сёння такіх прававых актаў няма. Таму чыгуначнікі прапануюць збіраць плату за нанесены чыгунцы ўрон з саміх кантрабандыстаў. Толькі ў такім выпадку можна разлічваць на рытмічную работу пасажырскага транспарту.

БЕЛІНФАРМ.

Сёння — апошні дзень падпіскі на

"Мінскую праўду"

на чацвёрты квартал.

Хто не паспеў аформіць яе, можна падпісацца на газету сталічнай вобласці на лістапад-снежань 1994 года.

Служба 02

УЧАСТКОВЫЙ

Трудна служба участкового инспектора. Быть в курсе всех дел в деревне, уметь если не предотвратить, то в максимально короткие сроки выйти на след и обезвредить преступника — это тоже искусство участкового, опыт, который приходит с годами при условии, если есть что-то в голове. Но и у участкового есть преимущество. Он свободно распоряжается своим временем. Поэтому, бывая во многих районах республики, часто приходилось убеждаться: думающий инспектор всегда найдет время и на работу, и на личную жизнь, и на хозяйство, и на охоту. Такой участковый, как правило, имеет в селе более-менее приличный дом, участок, живность. Он хорошо знает землю, следовательно, ему легче найти общий язык с сельчанами, которые отлично знают его и видят результаты его труда. К хорошему участковому человек всегда обратится за помощью и сам поможет ему чем сможет.

Таким я увидел старшего участкового инспектора Пуховичского РОВД майора Николая Николаевича Свиридова. Его участок — Тальковский сельский Совет. Места дачные. Много приезжих. В последнее время участились набеги на приусадебные участки горожан. Все это создает тревожную, напряженную обстановку на селе. Надо отметить, что Николай Николаевич хорошо знает людей, имеет надежных помощников, и поэтому о разбое, грабеже или попытке воровства ему сразу же становится известно. В доказательство приведу один эпизод. Однажды в августовскую ночь в квартире Свиридовых раздался телефонный звонок. Доброжелатель предупредил, что в один из сельских магазинов собираются "гости". Вместе с соседом они застали на месте происшествия двух молодых людей, которые уже собирались вылезать из разбитого магазина вместе с награбленным. Преступники получили по заслугам.

А вот другой пример. Ночью в конце мая водитель "Аудио-80" 24-летний А.Пронько вместе с другом на участке дороги Сетча—Узляны, где шоссе пересекалось с лесной тропинкой, сбили 33-летнего А.Сушенцова — рабочего кожзавода "Большевик". Остановившись и убедившись, что он мертв, забрали труп и, отъехав несколько километров, сбросили его в реку Свислочь. Вернувшись к себе в гараж, стали заменять разбитые фары и помятый кузов. Оперативная группа милиции, в составе который был и майор Н.Н.Свиридов, успела выйти на их след и застать за ремонтом машины. Преступники сознались в содеянном.

И все же Николай Николаевич, несмотря на довольно "тяжелый" район, находит время и для личного хозяйства. У него на зиму всегда есть в запасе своя морковь, огурцы, картофель, перец, помидоры и варенье из облепихи. Одним словом, хозяйственный мужик. Да и биография у него вобщем-то рядовая. Начинал со слесаря-модельщика на литейно-механическом заводе. После армии работал постовым милиционером, дежурным инспектором спецкомендатуры. А когда закончил среднюю школу милиции, стал участковым в Марьиной Горке, затем перевели в Тальковский сельский Совет. За последние годы успел закончить /заочно/ Высшую школу милиции /теперь академия/. Награжден медалью "За безупречную службу" третьей степени и знаком "За отличную службу в органах внутренних дел".

На снимке: Н.Н.СВИРИДОВ /четвертый слева/ беседует с сельскими жителями.

Текст и фото Владислава БОСЬКО.

Ці адбудуцца выбары 18 лістапада 1994-га?

Выбары ў Вярхоўны Савет Беларусі адбудуцца яшчэ сёлета, хутчэй за ўсё, яны будуць назначаны на 18 лістапада 1994 года. Да такога вываду прыйшлі спецыялісты сацыялагічнай лабараторыі "Экумена" Партыі падтрымкі СНД. Указаны тэрмін, тлумачаць яны, вынікае з шэрагу аўтарызаваных методык сацыяльна-храналагічнага аналізу развіцця грамадска-палітычнай сітуацыі ў рэспубліцы.

Спецыялісты "Экумены" таксама выказалі здагадку, што на палітычную сцэну выйдзе сталая, падспудна існуючая "партыя" Лукашэнкі, аб якой цяпер, можа, не здагадваецца і сам прэзідэнт. І ў лістападзе гэтага года будзе фактычна паўтораны поспех на выбарах Лукашэнкі да ўсеагульнай нездаволенасці палітычных сіл, якія называюць сябе дэмакратычнай апазіцыяй.

БЕЛІНФАРМ.

"Экспрэс-сервіс": для старых — бясплатна

Колькі патрэбна сёння звычайных пенсій, каб запасціся на доўгую зіму палівам? А калі чалавек, да таго ж, стары ды адзінокі? Без надзейнага памагатага (ці, як цяпер гавораць, спонсара) абысціся няпроста. У яго ролі і прапанавала сябе прадпрыемства "Экспрэс-сервіс", што ў вёсцы Прусінава.

Кіруючыся спісам, які падрыхтаваў Нёманскі сельскі Савет, супрацоўнікі памянёнай фірмы на транспарце свайго прадпрыемства развозяць па дварах дровы, абрэзкі і шмат іншага некандыцыйнага лесаматэрыялу, прызначанага для адзінокіх састарэлых. Прычым робяць гэта бясплатна.

– А заняўся "Экспрэс-сервіс" такой вось дабрачыннасцю яшчэ летась, – паведаміла старшыня Нёманскага сельсавета Я.І.Майсюк. – Менавіта тады калектыў гэтага прадпрыемства (які ўзначальвае дырэктар І.І.Янковіч, а мясцовы цэх – У.І.Каробка) "прэзентаваў" шматдзетным сем'ям каля мільёна рублёў. На той час, пагадзіцеся, сума немалая.

Мо хто-небудзь з прадпрымальнікаў падтрымае ініцыятыву "Экспрэс-сервіса"?..

Святлана МІХАЙЛОЎСКАЯ. Уздзенскі раён.

ПРАФСАЮЗЫ: чужы боль — наш боль

Зацікаўленыя бакі ажыццяўлялі практычныя меры па выкананню намечанага. Пры заключэнні калектыўных дагавораў на працягу прафкомаў у іх уключаюць дадатковыя сацыяльна-эканамічныя льготы, у тым ліку па зарплаце, працягласці водпуску, жыллёвых пытаннях, адпачынку і аздараўленню, занятасці, ахове працы. Тэхнічныя інспектары прафсаюзаў рэгулярна праводзяць абследаванні прадпрыемстваў і арганізацый. У выніку было выяўлена звыш адной тысячы парушэнняў стандартаў бяспекі аб працы, а таксама правіл і норм аховы працы. Да гэтых праверак прыцягваліся работнікі дзяржінспекцыі, санэпіднагляду.

Нямала ўвагі ўдзялялася аздараўленню насельніцтва. Толькі за паўгоддзе ім было ахоплена амаль сорак тысяч чалавек. Пераважная большасць /каля 35 тысяч/ адпачывалі ў санаторыях, пансіянатах з лячэннем і санаторыях-прафілакторыях. Выдзяляліся бясплатныя пуцёўкі ў санаторыі для далечвання хворых, якія перанеслі аперацыю. Прайшлі аздараўленне 7,3 тысячы чалавек, якія пацярпелі ад чарнобыльскай аварыі. У дзіцячых лагерах адпачыла амаль 30 тысяч школьнікаў.

Прафкомы атрымлівалі канкрэтную дапамогу ў арганізацыі работы па абароне правоў і інтарэсаў членаў прафсаюзаў, своечасовага і правільнага вырашэння індывідуальных і калектыўных працоўных канфліктаў. Аказвалася і бясплатная юрыдычная кансультацыя жыхарам вобласці. Нярэдка абаронцамі іх інтарэсаў у народных судах выступалі прадстаўнікі прафсаюзаў.

Аднак не заўсёды ўдавалася палепшыць сітуацыю. Хаос у эканоміцы дастаўляе вытворцаў, многія прадпрыемствы спыняюць работу ці вымушаны адпраўляць калектывы ў водпуск без захавання зарплаты ці з частковай аплатай. Скарачэнне збыту з-за высокіх цэн, адсутнасць сыравіны, энергарэсурсаў не дазволілі павялічыць вытворчасць шэрагу відаў прамысловых і харчовых тавараў. Прычым і штодзённага ўжытку.

Вострай сацыяльнай праблемай становіцца для нас беспрацоўе. Зніклі аб"явы: патрабуюцца... патрабуюцца... Зараз на парадак дня выйшла пытанне, як знайсці рабочае месца. Спатрэбілася арганізоўваць службу занятасці. Яна змагла працаўладкаваць кожнага трэцяга зарэгістраванага беспрацоўнага. За парушэнне заканадаўства аб занятасці, у тым ліку і за нясвоечасовае прыняцце мер па працаўладкаванню вызваляемых работнікаў, асобныя кіраўнікі прадпрыемстваў прыцягваліся да адміністрацыйнай адказнасці.

Служба занятасці ўзбудзіла звыш 40 іскаў. Сума спагнаных штрафаў склала за першае паўгоддзе 7,2 мільёна рублёў /у старым вылічэнні/.

Для найменш сацыяльна абароненых катэгорый грамадзян браніруюцца рабочыя месцы на прадпрыемствах. Вядзецца пераабучэнне людзей. У цэлым жа па вобласці на сацыяльную абарону беспрацоўных і рэалізацыю мер па забеспячэнню занятасці выдаткавана звыш 8 мільярдаў рублёў /за першае паўгоддзе/.

■ Грані супрацоўніцтва

ХАЦЕЛАСЯ Б Ў РАЙ...

Як вядома, паміж абласным саветам аб"яднання галіновых прафсаюзаў вобласці і выканкомамі абласнога і Мінскага гарадскога Саветаў заключаны пагадненні аб сацыяльна-эканамічнай абароне насельніцтва. Нядаўна выканкам савета аб"яднання галіновых прафсаюзаў разгледзеў ход выканання гэтых пагадненняў.

Бакі, якія падпісалі пагадненні, імкнуцца не дапусціць будаўніцтва эканамічна шкодных вытворчасцей. Было выдадзена 31 прадпісанне аб спыненні работ на аб"ектах. Пастаянна правяраюцца ачышчальныя збудаванні гарадоў, прадпрыемстваў, жывёлагадоўчых комплексаў.

Ну і, вядома, не застаюцца па-за ўвагай жыллёвыя і сацыяльна-бытавыя пытанні. Аб"ёмы жыллёвага будаўніцтва сёлета намнога меншыя, чым летась. Прычына агульнавядомая — адсутнасць грошай у прадпрыемстваў і грамадзян. Таму тэрміны здачы многіх дамоў пераносяцца на больш позні перыяд.

Адным словам, усе імкнуліся зрабіць як мага больш для жыхароў Міншчыны. І прафсаюзы, і выканкомы Саветаў. Аднак з пустой кішэняй на многае нельга разлічваць. Як гаворыцца ў падобных выпадках — хочацца ў рай, ды грахі не пускаюць.

Папаўняць казну грашыма абавязаны мы ўсе. Не спасылацца на развал эканамічных сувязей, а шукаць рэальныя магчымасці нарошчвання аб"ёмаў вытворчасці. Як гэта ўдаецца энергічным і разваротлівым кіраўнікам.

Фёдар ПЯТРОЎ.

ДУМКІ ЎСЛЫХ

Тыя непапулярныя меры, якія ажыццяўляе зараз урад, выкліканы жорсткай жыццёвай неабходнасцю. Крыху надаюць аптымізму заявы Прэзідэнта аб тым, што абвальнага павышэння цэн не прадугледжваецца.

***

Зараз доля затрат насельніцтва на ўтрыманне жылля, камунальнай гаспадаркі вырасла да 15,8 працэнта. Прадугледжваецца да канца года давесці іх да 40 працэнтаў. Няцяжка падлічыць, наколькі ўзрасце плата за кватэру, ваду, ацяпленне, каналізацыю, газ і энергазабеспячэнне. Неабходна сістэма кампенсацыі маламаёмным грамадзянам, інвалідам, пенсіянерам.

***

Кабінет Міністраў заяўляе, што жыць будзе яшчэ цяжэй. Для стабілізацыі эканомікі распрацоўваецца новая надзвычайная праграма тэрмінам на адзін год. Аднак шэраг пытанняў, якія ўзнімаюцца прафсаюзамі, не ўключаюцца ў яе. Скажам, у праекце праграмы прадугледжваецца рэгуляванне зарплаты. Як? Запісана расплыўчатая фармулёўка: 4—6—8 зарплатамі. Патрэбна дакладна ўказаць, за кошт чаго гэтага можна дасягнуць.

***

Сёння рыса беднасці — 22 тысячы рублёў /у новым вылічэнні/, а мінімальная зарплата — 10 тысяч. Аб чым весці размову?

***

Мы гаворым, што цэны неабходна падганяць да расійскіх. Толькі чамусьці не чуваць прапаноў, каб і наша зарплата зраўнялася з расійскай: там — 95 долараў, у нас — 20. Таму прафсаюзам неабходна гэтае пытанне ставіць найбольш востра і рэзка.

***

Прэзідэнт і ўрад вядуць дыялог з прафсаюзамі. Адбылося некалькі сустрэч. І не трэба нам спяшацца прымаць нейкія рашэнні. Неабходна спачатку ўсё абдумаць, узважыць, прыкінуць рэальныя магчымасці ажыццяўлення нашых патрабаванняў.

***

Неабходна ўлічваць спецыфіку працоўных адносін у сучасны пераходны перыяд і забяспечваць сацыяльную накіраванасць рэгулявання працы на аснове Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь. Павінны быць захаваны паўнамоцтвы прафсаюзаў як арганізаванай сістэмы абароны працоўных правоў сваіх членаў.

***

Перавод на работу, не абумоўленую працоўным дагаворам, змяненне ўмоў працы могуць ажыццяўляцца толькі са згоды работніка.

Мэтазгодна разгледзець магчымасць дадатковага скарачэння рабочага часу для работнікаў са шкоднымі ўмовамі працы з улікам практыкі, адлюстраванай у калектыўных дагаворах.

***

У Працоўны кодэкс, які зараз распрацоўваецца Дзяржкампрацай, мяркуюць увесці альтэрнатыўную прафсаюзам структуру. На прадпрыемствах, дзе працуе не менш пяці чалавек — не членаў прафсаюза, прапаноўваецца ствараць саветы, надаўшы ім самыя шырокія паўнамоцтвы і правы. Гэта прамое жаданне супрацьпаставіць працоўных адзін аднаму,ператварыць іх арганізацыю ў паслухмяны орган наймальніка.

***

Патрабуе распрацоўкі пытанне аб адказнасці кіраўнікоў за іх ухіленне ад калектыўных перагавораў, а таксама за невыкананне мерапрыемстваў, уключаных у калдагаворы.

■ Тактыка дзеянняў

І ТРОЙЧЫ АДНАЎЛЯЮЦЬ НА РАБОЦЕ

Нялёгкі сёння для нас час. Паводле ацэнкі самога Прэзідэнта, эканамічнае становішча ў рэспубліцы наблізілася да катастрафічнай рысы, за якой паўстае пытанне аб выжыванні нацыі. Масавыя прастоі прадпрыемстваў, звальненні па скарачэнню штатаў, разгул злачыннасці і карупцыі, няўпэўненасць у заўтрашнім дні цяжкім грузам ціснуць на псіхіку людзей, нараджаюць незадаволенасць і апатыю. Кожны ставіць перад сабой пытанні: ці будзе заўтра работа і зарплата, ці будзе забяспечана ахова старасці, дах над галавой у дзяцей і ўнукаў?

Працэс інтэнсіўнага развалу народнай гаспадаркі працягваецца. Па многіх паказчыках знізілася вытворчасць прадукцыі і ў аграпрамысловым комплексе вобласці. Дапамога вёсцы з боку дзяржавы, як правіла, недастатковая, яна спазняецца і не ў стане ўплываць на паляпшэнне спраў.

Працэс беспрацоўя штучна стрымліваецца шляхам скарачэння рабочага дня і рабочага тыдня, прадастаўлення неаплачваемых ці часткова аплачваемых водпускаў. Па вобласці такіх людзей штомесяц налічваецца 15—20 тысяч. Што датычыць аплаты працы, то ў калгаснікаў яна ўдвая меншая, чым у рабочых і служачых.

Адным словам, сітуацыя няпростая, а прасвету пакуль не відаць. Як тут павінны дзейнічаць прафсаюзы? Аб гэтым і пайшла размова з намеснікам старшыні абкома прафсаюза работнікаў аграпрамысловага комплексу Л.У.БЯССМЕРТНЫМ.

— Будзем шчырыя, Леў Уладзіміравіч, з кожным днём працаваць вам становіцца ўсё цяжэй. Дзяржава забрала ў вас сацыяльнае страхаванне, аздараўленне насельніцтва, пытанні прававой абароны інтарэсаў людзей і аховы працы.

— Становішча для нас сапраўды ўскладнілася. Аднак яно не такое ўжо і змрочнае, як здаецца. Нізавыя прафсаюзныя арганізацыі зноў ствараюць прававую і тэхнічную інспекцыі працы. Зацверджаны палажэнні аб іх, а таксама аб камісіях па грамадскаму кантролю за захаваннем працоўнага заканадаўства, па зарплаце і занятасці, ахове працы, аб грамадскім інспектару аховы працы. У сваю чаргу ў штат абкома прафсаюза работнікаў АПК уводзяць пасады галоўнага спецыяліста па прававых пытаннях і галоўнага тэхнічнага інспектара працы.

Работнікі абкома арганізуюць вучобу прафсаюзнага актыву, дапамагаюць распрацоўваць і прымаць калектыўныя дагаворы і пагадненні, разглядаюць заявы і скаргі, вядуць прыём грамадзян па асабістых пытаннях, даюць неабходныя кансультацыі. Вывучалася практыка работы прафсаюзных камітэтаў і арганізацый Мінска, Слуцкага, Дзяржынскага, Крупскага, Капыльскага, Барысаўскага, Чэрвеньскага і іншых раёнаў.

У апошні час Вярхоўны Савет прыняў шэраг нарматыўных актаў, дзе прафсаюзам адведзена значная роля ў абароне правоў працоўных. Да іх патрэбна аднесці перш за ўсё законы аб прафсаюзах, калектыўных дагаворах і пагадненнях, занятасці насельніцтва, Кодэкс законаў аб працы, парадку разгляду калектыўных спрэчак /канфліктаў/.

Большасць прафкомаў настойліва і прынцыпова абараняюць інтарэсы сваіх членаў. У калектыўныя дагаворы ўключаюцца палажэнні, якія гарантуюць абарону правоў жанчын, пенсіянераў і інвалідаў, маладых работнікаў і г.д. Прадугледжваецца наяўнасць згоды прафкома пры звальненні работніка па скарачэнню штатаў. Нашы супрацоўнікі аказваюць юрыдычную дапамогу грамадзянам. Прычым бясплатна, у той час як у юрыдычнай кансультацыі за гэта трэба плаціць немалыя грошы. Мы ж не толькі кансультуем, а пры неабходнасці і ўдзельнічаем у вырашэнні канфлікту, выкарыстоўваючы дадзеную нам законам магчымасць звяртацца ў суд. У такіх выпадках дзяржаўная пошліна з грамадзян не бярэцца.

Усё гэта прыносіць добры плён. Так, за паўтара года з нашай дапамогай адноўлена на рабоце ў АПК 56 чалавек.

Праўда, асобныя прафкомы не "заўважаюць" грубых парушэнняў працоўнага заканадаўства. Як, скажам, у Барысаўскай райаграпрамтэхніцы. Толькі дзякуючы нашым намаганням народны суд трэці раз аднаўляе на рабоце дыспетчара , маці-адзіночку Валянціну Іванаўну Камарову. Прафком жа маўчыць. Пасля кожнага аднаўлення адміністрацыя ставіла яе ў "рэжым прастою". Прасцей кажучы, не дапускала да выканання службовых абавязкаў. Вось якую унікальную фармулёўку вынайшлі кадравікі. Хоць патэнт ім выдавай. Дзе-нідзе скарачаюць людзей без выплаты дапамогі.Такія факты выяўлены на некаторых прадпрыемствах Дзяржынска.

— З-за негатыўных з"яў у эканоміцы, разрыву гаспадарчых сувязей, адсутнасці сыравіны, энергарэсурсаў скарачаецца вытворчасць, у тым ліку і ў аграпрамысловым комплексе. У такіх умовах будзе працягвацца масавае звальненне работнікаў. Гэта сур"ёзным чынам закранае працоўныя і сацыяльна-эканамічныя правы людзей. Яны страчваюць работу, а разам з ёю і зарплату. Што рабіць?

— Амаль штодзённа работнікі нашай галіны звяртаюцца ў абком, райкомы і прафкомы па ўзнікаючых праблемах ці канфліктах, звязаных са скарачэннем пасад. Жыццё паказвае, што ў многіх выпадках не спрацоўваюць прадугледжаныя законам ахоўныя механізмы. Загадзя не паведамляюць работнікам аб іх вызваленні. Гаспадарчыя кіраўнікі практычна не займаюцца працаўладкаваннем зволненых. Скарачэнне ідзе часта ўпотай ад калектыву, яго члены не ведаюць сваіх правоў, ільгот і гарантый. Мае месца ўшчамленне ў зарплаце, выдачы дапамог і кампенсацый. Ды і прафкомы яшчэ вельмі недастаткова выкарыстоўваюць свае магчымасці па спыненню незаконных дзеянняў наймальніка. Як было, напрыклад, у ПМК-147 "Спецсельбуда". Пры вымушаным адпачынку з-за вытворчых прастояў людзям выплачвалася не 2/3 сярэдняга заробку, як прадугледжваецца законам, а толькі мінімальная зарплата. Давялося ўмешвацца абкому, паколькі прафком ніяк не рэагаваў.

Адна з галоўных прычын падобных з"яў — парушэнне працоўнага заканадаўства. Кіраўнікі, як правіла, не атрымліваюць за гэта дысцыплінарных спагнанняў і штрафаў. Сумы за вымушаны прагул выплачваюцца не з іх кішэні, а з касы прадпрыемства, калгаса, саўгаса. Спадзяёмся, што новая кантрактная форма працоўнага дагавора з кіраўнікамі дзяржпрадпрыемстваў дапаможа вырашыць і гэтую праблему.

Сустракаюцца выпадкі, калі некаторыя дзяржаўныя служачыя, закліканыя ажыццяўляць кантроль за захаваннем заканадаўства, самі парушаюць яго, матэрыяльна ўшчамляюць людзей. Маю на ўвазе некаторых падатковых інспектараў, якія спрабавалі браць падаходны падатак з кошту пуцёвак, атрыманых грамадзянамі за сродкі сацыяльнага страхавання на лячэнне і адпачынак. Чым кіраваліся яны — невядома, што і пацвердзіла галоўная падатковая інспекцыя пры Міністэрстве фінансаў пісьмом ад 18 ліпеня 1994 года.

Няхай бы ўсе бралі прыклад з тых, хто сапраўды клапоціцца аб паляпшэнні матэрыяльных і сацыяльна-бытавых умоў работнікаў АПК. Пры адсутнасці грашовых сродкаў з работнікамі разлічваюцца натураплатай — збожжам, бульбай, агароднінай, іншай сельскагаспадарчай прадукцыяй, павялічваюцца плошчы прысядзібных участкаў.

У калгасе імя Дзяржынскага Дзяржынскага раёна выдаюць 1—1,5 тоны зерня па льготнай цане. Па ёй жа прадаюцца членам гаспадаркі мясныя прадукты, малако, маладняк жывёлы для адкорму ў асабістай гаспадарцы, а калі чалавек ідзе ў водпуск — плюс яшчэ 50 працэнтаў мінімальнай зарплаты, жадаючым — бясплатныя пуцёўкі ў санаторыі і дамы адпачынку. На аказанне матэрыяльнай дапамогі сёлета ўжо выдаткавана каля 17 мільёнаў рублёў /у старым вылічэнні/. Падобнае практыкуецца і ў іншых калектывах аграпрамысловага комплексу.

— Пагаршэнне матэрыяльнага становішча людзей усё больш абвастрае жыллёвую праблему. Каб набыць сёння кватэру, неабходна выкласці не адзін мільён. Простаму чалавеку яна не па кішэні. А на асобных прадпрыемствах, дзе вядзецца ўласнае будаўніцтва, работнікі не заўсёды спраўляюць наваселлі.

— Нешта падобнае было на Слуцкім сыраробным заводзе, які ўзвёў шматкватэрны дом. Там, нягледзячы на вялікую чаргу, амаль палавіну кватэр па сімвалічных цэнах прадалі пабочным асобам, за што даваўся вялікі хабар. Калі працаўнікі даведаліся пра гэта, узнік скандал. Вырашэннем канфлікту занялася пракуратура, вышэйшыя праворганы. Дырэктар прадпрыемства і загадчык жыллёвага аддзела райвыканкома знаходзяцца пад следствам. Справядлівасць павінна быць адноўлена, а людзі — атрымаць кватэры.

Найбольшая колькасць парушэнняў пры размеркаванні жылля дапускаецца ў Слуцкім, Смалявіцкім, Мінскім і шэрагу іншых раёнах.

Мы нацэльваем нізавыя арганізацыі на ўзмацненне грамадскага кантролю за захаваннем жыллёвага і працоўнага заканадаўства, стварэннем бяспечных умоў на кожным рабочым месцы. Неабходна забяспечыць людзям надзейную абарону іх правоў і інтарэсаў.

Гутарыў Пётр СІДАРОВІЧ.

■ Адукацыя

У ПАДАРУНАК — НОВЫ БУДЫНАК

У цеснаце ды не ў крыўдзе... Менавіта з гэтым даводзілася мірыцца не адзін год навучэнцам і выкладчыкам Мінскага педагагічнага каледжа. Заняткі праводзіліся ў дзве змены — з 8 гадзін раніцы да 22-х вечара. Нічога не зробіш: вышэй сябе не скокнеш. Займаецца ў каледжы тысяча чалавек. Калі збяруцца ўсе разам з работнікамі ды педагогамі, то і размінуцца няма дзе. А з сёлетняга навучальнага года ў іх вялікая радасць: будаўнікі зрабілі падарунак — цудоўны трохпавярховы будынак на 1.644 вучнёўскія месцы. 44 класныя пакоі, 18 кабінетаў для індывідуальных заняткаў музыкай, шэраг пакояў для пазакласнай работы, бібліятэка з чытальнай залай, дзве спартыўныя залы. А побач — стадыён.

Перад здачай аб'екта ў эксплуатацыю мы наведалі яго. Вялося добраўпарадкаванне тэрыторыі, аддзелачнікі клалі апошнія мазкі. Пэўна, успомнілі сваю першую настаўніцу (а каледж рыхтуе настаўнікаў пачатковых класаў), таму і стараліся пакінуць пасля сябе прыгажосць. Спрыту ж, умення і майстэрства ім не пазычаць.

Гэта выкладчык музыкі, старшыня прафкома каледжа Мікалай Аляксеевіч **Іваноў,** які на франтоне будынка выкладвае назву навучальнай установы. І астатнія яго калегі працавалі тут разам з ім — чысцілі, мылі памяшканне, збіралі мэблю.

Пётр СІДАРОВІЧ.
Фота Анатоля БАСАВА.

■ Да справаздач і выбараў

САМАСТОЙНАСЦЬ ПЛЮС ЦЭНТРАЛІЗМ

Неўзабаве пачнуцца справаздачы і выбары ў арганізацыях, якія ўваходзяць у Федэрацыю прафсаюзаў Беларусі. Патрэбна будзе прааналізаваць не толькі тое, што зроблена, а перш за ўсё вырашыць кардынальныя пытанні далейшага развіцця прафсаюзнага руху. Праграмы і статуты, якія вызначалі стратэгію і тактыку дзеянняў, прымаліся ў гады існавання адзінага Саюза ССР /1989—1990 гг./, з улікам тагачаснай сацыяльна-эканамічнай сітуацыі.

Сёння ж абстаноўка карэнным чынам змянілася. Таму і паступаюць з месц шматлікія прапановы і патрабаванні аб пераглядзе статутаў і праграм. Асноўнае сярод іх — захаваць і расшырыць дэмакратычныя прынцыпы ў рабоце прафарганізацый і іх выбарных органаў. Пярвічкі павінны быць самастойныя ў арганізацыйных, фінансавых і іншых пытаннях, мець права ўступаць у галіновыя і рэгіянальныя прафаб"яднанні і свабодна выходзіць з іх. Падзел заканадаўчых і выканаўчых функцый дасягаецца наяўнасцю савета прафсаюза і прэзідыума, апарату савета.

Сувязь членаў прафсаюза з праворганамі ажыццяўляецца шляхам выбараў туды сваіх прадстаўнікоў, у тым ліку і прамым іх дэлегаваннем з правам адклікання, выбарам прафсаюзных кіраўнікоў на альтэрнатыўнай аснове прамым усеагульным галасаваннем і г.д. Пры прыняцці рашэнняў абавязкова ўлічваць думку членаў прафсаюза. Нават тых, якія засталіся ў меншасці пры абмеркаванні таго ці іншага пытання.

Дэмакратыя не выключае і элементаў цэнтралізму.

Незалежнасць пярвічак ад вышэйстаячых праворганаў не прынесла станоўчых вынікаў. Гэта перш за ўсё датычыць фінансавых праблем. Неабходна канцэнтрацыя пэўнай часткі сродкаў у адных руках. Толькі тады можна мець стройную сістэму навучання і павышэння кваліфікацыі прафкадраў, мець вучэбныя цэнтры, стварыць фонды салідарнасці для падтрымкі той ці іншай арганізацыі. Таму прапаноўваецца запісаць у статуце пункт аб канцэнтрацыі сродкаў, іх цэнтралізацыі.

Каб дабіцца прафарганізацыям сапраўднай незалежнасці ад адміністрацыі, гарантый сацыяльнай абароны для іх выбарных работнікаў і актыву, уносіцца прапанова ўключыць у статут пункт аб выбарах старшынь прафкомаў /магчыма, і цэхкомаў/ з ліку прафесійных прафсаюзных работнікаў. З імі мог бы заключыць кантракт на тэрмін паўнамоцтваў прафкома сам прафком ці рэспубліканскі камітэт. Такі старшыня быў бы поўнасцю незалежны ад адміністрацыі, паколькі пасля сканчэння тэрміну яго паўнамоцтваў не прэтэндаваў бы на атрыманне пасады на даным прадпрыемстве. Члены выбарных праворганаў не павінны з"яўляцца членамі выбарных органаў партыйных і іншых грамадскіх арганізацый. Гэта таксама трэба замацаваць у статуце.

Дэмакратыя ўнутрыпрафсаюзнага жыцця гарантуецца незалежнасцю прафсаюзаў ад дзяржаўных, партыйна-палітычных, гаспадарчых і іншых структур.

Здараецца і такая сітуацыя. Прафком і яго старшыня не працуюць, самаўхіляюцца ад абароны правоў і інтарэсаў сваіх членаў. А прыняць рашэнне аб датэрміновых выбарах няма каму. Уносіцца прапанова прадугледзець у статуце механізм датэрміновых перавыбараў праворганаў і іх кіраўнікоў.

Іншымі сталі цяпер прафсаюзы, змяніліся прыярытэты іх дзейнасці і крытэрыі ацэнак. Справаздачы і выбары, з"езды галіновых прафсаюзаў і павінны ўнесці істотныя змяненні ў асноватворныя дакументы — статуты і праграмы, дакладна вызначыць шляхі далейшага развіцця.

■ Ахова працы

ГІНУЦЬ ЛЮДЗІ. З-ЗА СКНАРНАСЦІ...

Да пасады інжынера па тэхніцы бяспекі многія ставяцца скептычна. Ну што сур"ёзнага можа здарыцца на прадпрыемстве?

А здараюцца жудасныя трагедыі. Гінуць людзі. Жыўцом гараць, разбіваюцца, падаючы з вышыні, трапляюць пад колы аўтатранспарту. Смяротны зыход можна прадухіліць, калі на вытворчасці належным чынам будзе арганізавана ахова працы. Так лічыць начальнік абласнога аддзялення дзяржінспекцыі працы Валерый ПУРКО:

— З пачатку года ў народнай гаспадарцы вобласці з-за парушэнняў правіл і інструкцый па ахове працы пацярпела 77 чалавек. З іх 42 загінулі, 20 — назаўсёды страцілі працаздольнасць, сталі інвалідамі.

— Што правакуе няшчасныя выпадкі і ў якой галіне яны часцей здараюцца?

— Людзі гінуць там, дзе нездавальняюча арганізаваны вытворчы працэс /37 працэнтаў смяротных выпадкаў/, пры эксплуатацыі няспраўнага абсталявання /17 працэнтаў/ і па прычыне недахопаў у навучанні правілам бяспекі /15 працэнтаў/. Гэта асабліва характэрна для калгасаў і саўгасаў Міншчыны , дзе адбылося 436 няшчасных выпадкаў, 30 чалавек загінула. На лепшае і спадзявацца нельга, калі груба парушаюцца правілы эксплуатацыі сельскагаспадарчай тэхнікі. З-за няспраўнасці механізмаў у калгасах "Бальшавік" і імя Чкалава Салігорскага раёна, "Хотава" і імя Леніна Стаўбцоўскага раёна загінулі механізатары. Трагедыя здарылася ў уздзенскім аб"яднанні "Сельгасхімія". У гаспадарках махнулі рукой на перадрэйсавыя медыцынскія агляды вадзіцеляў. Не дазволілі б сесці за руль у нецвярозым стане, дзевяць чалавек не атрымалі б смяротныя траўмы.

— Пытаннямі аховы працы павінны займацца спецыялісты. Аднак інжынераў па тэхніцы бяспекі на многіх прадпрыемствах у мэтах эканоміі скарачаюць. На адным эканомяць, затое губляюць значна большае— чалавечае жыццё.

— Так. Больш палавіны наймальнікаў вобласці не маюць у штатах спецыялістаў па ахове працы. Ды і ўвогуле, невысокая заработная плата зніжае прэстыж гэтай пасады, і пытаннямі аховы працы часта займаюцца выпадковыя людзі. Прафілактыка няшчасных выпадкаў на вытворчасці зведзена да нуля. Нават інструкцыі па ахове працы на многіх прадпрыемствах і ў гаспадарках вобласці не распрацаваны. Адкрываецца прамы шлях да трагедыі.

Работнікі дзяржінспекцыі правялі 403 абследаванні. Выяўлена 8.646 парушэнняў. Былі закрыты 17 вытворчых участкаў. У тым ліку "сталярка" саўгаса "Заслаўскі" Мінскага раёна і Дзяржынскай птушкафабрыкі, лесапільны цэх ПМК-4 "Мінскводбуда" і іншыя небяспечныя ўчасткі. З-за неадпаведнасці праекту, санітарным нормам не падпісаны акты на ўвод у дзеянне шасці аб"ектаў. За парушэнне заканадаўства аб працы аштрафавана 159 службовых асоб, 17 кіраўнікоў прыцягнута да дысцыплінарнай адказнасці.

— Гэтыя жорсткія меры сведчаць, што дзяржінспекцыя ўплывае на вытворчы працэс. Ці мае шанц атрымаць канкрэтную дапамогу радавы член працоўнага калектыву?

— Да нас можа звярнуцца кожны работнік. З пачатку года інспектарамі разгледжана 85 пісьмаў, заяў, скаргаў грамадзян. Большая палавіна іх задаволены на карысць заяўнікаў. Напрыклад, былі задаволены законныя патрабаванні вадзіцеля Дзяржынскай птушкафабрыкі Уладзіміра Жука аб прадастаўленні яму чарговага адпачынку і выплаце 150 тысяч рублёў /у старым вылічэнні/ за пяць дзён нематываванага адхілення ад работы. Па прадпісанню дзяржінспекцыі скасавана дысцыплінарнае спагнанне, што было накладзена на брыгадзіра Мінскай агароднiннай фабрыкі Тэрэзу Асьмічэнка, ёй вернута грашовая прэмія. Па скарзе качагара абласной школы-інтэрната для глухіх дзяцей Анатоля Жаўрыда прыняты меры па захаванню рэжыму працы і адпачынку работнікаў кацельні.

— У кастрычніку споўніцца год, як пачала дзейнічаць Дзяржаўная інспекцыя працы Рэспублікі Беларусь. Служба набыла пэўны вопыт. Пры ёй створаны каардынацыйны савет, у састаў якога ўваходзяць прадстаўнікі ад прафсаюзаў, камітэта па экалогіі, аўтаінспекцыі, пракуратуры і г.д. З якой мэтай падабрана гэтая каманда?

— Каб была магчымасць грунтоўна прааналізаваць стан бяспекі, умоў працы на прадпрыемствах, ва ўстановах і арганізацыях, незалежна ад форм уласнасці і ведамаснай прыналежнасці. Члены каардынацыйнага савета арганізуюць сумесныя праверкі, пры неабходнасці праводзяць экспертызу будаўнічых праектаў, разглядаюць вынікі расследавання буйных аварый і няшчасных выпадкаў на вытворчасці. Усе рашэнні прымаюцца калегіяльна.

Гутарыла Наталля ШМІДТ.

■ Фотаінфармацыя

КАРЫСТАЕЦЦА ПОПЫТАМ

Старадарожскі механічны завод вытворчага аб"яднання “Калібр” — адно з тых прадпрыемстваў, якія не знізілі сёлета аб"ёмы вытворчасці прадукцыі. Дарэчы, яна карыстаецца вялікім попытам у спажыўцоў. А выпускаюць на прадпрыемстве карпусы пластмасавыя для малагабарытных тэлевізараў, чатыры віды масажных шчотак, закатачныя машынкі, метр складны, заціскачкі металічныя, шарніры-штангі для аўтамашын “Масквіч”.

Цяпер тут асвойваюць некалькі новых відаў прадукцыі, якія ў кастрычніку-лістападзе будуць выпускацца ў вялікім аб"ёме.

На здымках: брыгадзір ліцейшчыкаў Ганна СЯРГЕЕВА; слесары механазборачных работ Іван ТЭЖАР і Вячаслаў ЗМАЧЫНСКІ; зборачны канвеер; прадукцыя завода.

Фота Анатоля БАСАВА.

■ Дзівакі

КОШЫКІ ДЛЯ ЛЮДЗЕЙ. І ДЛЯ МУЗЕЯ

Яму споўнілася восемдзесят шэсць. На выгляд столькі не дасі. Хударлявы, сутулаваты, твар гладка паголены, з рэдзенькай сеткай маршчын. Вочы з жывінкай.

Юльян Андрэевіч Пятроўскі жыве ля вёскі Мікалаеўшчына Стаўбцоўскага раёна. У інтэрнаце для адзінокіх і састарэлых. Пяты год дзядуля прапісаны тут. І ні дня не сядзеў без справы. Усё жыццё ён сябраваў з сякерай, долатам. Ад работы з гэблікам у Юльяна Андрэевіча нават вялікі палец на правай руцэ скасабочыўся.

Да яго, калі жыў у вёсцы Кавалі на Смаргоншчыне, ехалі з заказамі на сталярку за сто кіламетраў. Рабіў дзверы, альтанкі, веранды, колы для павозак. І ніхто ні разу не пакрыўдзіўся на якасць вырабаў. Жыццё ішло сваёй чаргою, пакуль не падкраліся старасць ды адзінота. Перажыў Юльян Андрэевіч ажно тры жонкі. Дзеці па свеце раз"ехаліся. Сын у Сібіры, дачка ў Мінску, у Акадэміі навук працуе. На іх ён не крыўдуе: не забываюць бацьку, але дажываць свой век вырашыў тут, на ўлонні прыроды, ля Нёмана.

Вядома ж, сталяркай у інтэрнаце не зоймешся, а кошыкі плесці можна. Набярэ ў лесе матэрыялу, сядзе пад альтанкай. І праз нейкія тры гадзіны кошык, беленькі, без адзінага вузельчыка, гатовы. Заказчыкаў хоць адбаўляй: ахвотна купляюць людзі вырабы Юльяна Андрэевіча. Да таго ж, паблізу пансіянат для ветэранаў вайны і працы, хапае прыхільнікаў грыбнога і ягаднага палявання. Вялікі кош каштуе тысячу рублёў. Малы, унукам у падарунак, — пяцьсот.

Перад ад"ездам з пансіяната і я заказаў майстру кошык — для ўнучкі. Атрымаўся такі прыгожы — ну хоць на выстаўку яго нясі. Дарэчы, пяць кошыкаў вырабіў Юльян Андрэевіч для музея Якуба Коласа, што паблізу ад Мікалаеўшчыны.

Міхась ТЫЧЫНА.
Стаўбцоўскі раён.

■ Народныя таленты

ПРАДЗІВА ЧАРОЎНЫХ МЕЛОДЫЙ

УЗОРНЫ ансамбль песні і танца «Хажаўлянка» Маладзечанскага раёна ўжо тройчы выступаў на рэспубліканскім фестывалі юных талентаў «Сымон-музыка». А сёлета яму быў аказаны давер прадэманстраваць сваё майстэрства на адной з пляцовак Рэспубліканскага фестывалю "беларускай песні і паэзіі «Маладзечна-94". Чым выкліканы такі поспех? На гэтае і іншыя пытанні наш карэспандэнт папрасіў адказаць кіраўніка »Хажаўлянкі" **Я.А.ЧАБРОЎСКУЮ.**

— Я працую намеснікам дырэктара Хожаўскай сярэдняй школы па эстэтычнаму выхаванню. З 200 вучняў 60 актыўна займаюцца ў мастацкай самадзейнасці. Найбольш таленавітыя прыняты ў ансамбль песні і танца. Для некаторых такі занятак падказаў шлях пры выбары жыццёвай пуцявіны. Напрыклад, Валянцін Гурэцкі паступіў у Мінскае вучылішча мастацтваў на аддзяленне рэжысуры, а Людміла Нэнза ў гэтым жа вучылішчы займаецца на аддзяленні народных спеваў. Па-ранейшаму працягваюць удзельнічаць у школьным ансамблі. Сёлета мы былі на тыднёвых гастролях у Санкт-Пецярбургу.

— Нават прафесійныя калектывы з-за масавага збяднення не маюць магчымасцей зрабіць такую паездку.

— Мясцовы калгас імя Дзяржынскага аказаў нам фінансавую дапамогу. Справа ў тым, што яго старшыня Аляксандр Мар"янавіч Пагуда не толькі былы выпускнік нашай навучальнай установы, але і былы актыўны ўдзельнік школьнай мастацкай самадзейнасці. Цяпер нашаму духавому аркестру больш за 20 гадоў, Аляксандр Мар"янавіч адзін з першых яго ўдзельнікаў. На рэпетыцыі гэтага калектыву старшыня калгаса і цяпер нярэдка заглядвае. Любоў да духавой музыкі ён перадаў свайму сыну Юрыю, які зарэкамендаваў сябе добрым музыкантам.

Часта выступае на сцэне і дачушка кіраўніка гаспадаркі. У ансамблі песні і танца 30 чалавек. Кожнаму з іх хочацца адрасаваць самыя цёплыя і сардэчныя словы. Ні адной рэпетыцыі не прапусцілі Алеся Кісель, Таццяна Кучынская, Марына Шэмет, Іра Баннікава, салісты Іван Ільін і Аляксандр Радына.

Пры ансамблі створаны калектыў-спадарожнік «Верасок», удзельнікі якога праз год-два заменяць на сцэне сваіх старэйшых таварышаў.

— А цяпер, Яўгенія Аляксандраўна, крышачку пра сябе, бо не сакрэт, што даўгалецце самадзейных калектываў, іх майстэрства залежаць у асноўным ад таго, хто імі кіруе.

— Дзякуй за ўвагу да маёй персоны. Я — украінка. Закончыла Данецкае музычнае вучылішча, пазней — інстытут культуры ў Ташкенце. Дзесяць гадоў таму назад прыехала ў Маладзечанскі раён. І вельмі ганаруся, што кінула тут «якар». Беларускае нацыянальнае мастацтва для мяне — бальзам на душу. Таму і працуецца з поўнай аддачай.

Уладзімір КОБРЫН.

З залы суда

УСЮ НОЧ ТРАШЧАЛІ ГАРАЖЫ

Для ўладальнікаў гаражнага кааператыва № 4, што размешчаны паблізу Слуцкага цукроварафінаднага камбіната, мінулагодні лістапад быў у поўным сэнсе слова «чорны». Яшчэ б! За кароткі тэрмін там было ўзламана ажно чатыры гаражы. Зладзеі ўганялі аўтамашыны, забіралі запчасткі да іх, бензін і ўсё астатняе...

Калі гартаеш крымінальную справу № 27353 /тоўсты том кілаграмы два вагой/, складваецца ўражанне, што ўладальнікі гаражоў або базлiўцы, або кожны быў перакананы, што ягоны гараж злодзей не ўзламае, а да суседскага інтарэсу няма. Мяркуйце самі. У верасні мінулага года, праламаўшы сценку гаража № 16, які належыць А.Уткіну, зладзеі ўганяюць аўтамашыну М-2140 коштам шэсць мільёнаў /па цэнах таго часу/ і забіраюць тысяч на сто пяцьдзесят розных каштоўнасцей, што захоўваліся ў гаражы. Праз два месяцы там жа, узламаўшы дах гаража № 20, які належыць Н.Камяку, налётчыкі забіраюць аўтамагнітолу, камплект свечак запальвання і іншыя аўтадэталі. На ўгнанай раней аўтамашыне едуць сярод ночы ў г.Клецк і са стаяўшага ў двары малакавоза ГАЗ-53 зліваюць пятнаццаць літраў бензіну. І вяртаюцца назад у Слуцк. Вось дык аператыўнасць! Гэта быў почырк мацёрых злачынцаў. Напэўна, клецкая вылазка здалася ім не зусім удалай, бо літаральна ў наступную ноч яны узломліваюць дах гаража № 22 у тым жа чацвёртым кааператыве і ўганяюць аўтамашыну М-2140, якая належала Н.Шыловічу, а заадно і запчасткі да яе, 85 літраў бензіну — усяго на суму 11,8 мільёна рублёў.

Здавалася б, цяпер самы раз уладальнікам «Жыгулёў» і «Масквічоў» з гаражнага кааператыва заварушыцца, забіць трывогу, стварыць на добраахвотных асновах групу самаахovы, а не спадзявацца толькі на следчыя органы, якім і без таго работы — па самую завязку. Але, на жаль, спрацаваў стары, як свет, прынцып: не высоўвацца, мне што — больш за іншых трэба?

І «начныя патрашыцелі» адчулі гэта. Таму ў ноч на 13 лістапада яны ўзломліваюць гараж № 19 В.Касцюка, уганяюць аўтамашыну ВАЗ-21063, а заадно прыхопліваюць 32 кілаграмы цукру, запчасткі да машыны — усяго на суму 17,3 мільёна рублёў. Дарэчы, пералік украдзенага толькі ў гэтым гаражы ў абвінаваўчым заключэнні заняў цэлую старонку машынапіснага тэксту!

Пасля серыі дзёрзкіх налётаў на гаражны кааператыў зладзеі, напэўна, зразумелі, што рана ці позна іх там усё роўна застукаюць. Таму пераключыліся на перыферыйныя, вясковыя гаражы. У ноч на 29 лістапада ў вёсцы Вясея, узламаўшы дах гаража мясцовага жыхара В.Пархімовіча, яны крадуць адтуль бензін, запчасткі да машыны — усяго на суму 165.660 рублёў. У тую ж ноч на ўкрадзеным «опель-сенатары» імчаць у Старыя Дарогі. Ля чыгуначнага пераезду здарылася затрымка — машына перастала заводзіцца. Зладзеі пакінулі яе, пайшлі ў горад і залезлі ў гараж С.Рудніцкага, выцягнулі гадзіннік «Кюры» коштам 169.600 рублёў. На большае не адважыліся ці, магчыма, штосьці перашкодзіла.

У адну з лістападаўскіх цёмных начэй у кар"еры паблізу вёскі Крывічы Салігорскага раёна «матарызаваныя зладзеі» спальваюць аўтамашыну, угнаную з гаража Н.Шыловіча. Хутчэй за ўсё, адчулі, што прадаць яе ўжо не змогуць — крымінальны вышук выходзіў на іх след, трэба было пазбаўляцца ад доказаў злачынства. І яны пайшлі на крайнасць, нанёсшы ўладальніку машыны ўрон на суму 11,3 мільёна рублёў.

Але колькі вяровачцы ні віцца, а канец будзе. Патрашыцелі гаражоў былі затрыманы і арыштаваны. Аляксандр Шыркуноў, верхавод шайкі, 24 гады, раней судзімы за крадзяжы, нідзе не працуючы; Сяргей Біркас, 36 гадоў, газазваршчык Слуцкага РБУ-1, таксама раней судзімы, алкаголік; Вячаслаў Сіцько, 36 гадоў, нідзе не працуючы, раней судзімы; Анатоль Сіменчанка, 26 гадоў, нідзе не працуючы. Як высветлілася на судзе з іх асабістых паказанняў, усе яны любілі, каб бутэлька на стале была кожны дзень. Ды не адна. І свае начныя рэйды па гаражах рабілі добра падпіўшы, кожную ўдалую аперацыю абмывалі спіртным.

Суд прыгаварыў А.Шыркунова да чатырох гадоў пазбаўлення волі з адбываннем пакарання ў калоніі строгага рэжыму і канфіскацыяй маёмасці. В.Сіцько і С.Біркас атрымалі па два гады, а А.Сіменчанка — тры гады пазбаўлення волі з канфіскацыяй маёмасці кожны.

Міхась АДАМАЎ.

■ Концепция развития села

(Продолжение. Начало в №№ 97, 98).

3. ЛИЧНЫЕ ПОДСОБНЫЕ ХОЗЯЙСТВА

Анализировать эту форму хозяйствования на селе целесообразно с трех позиций: необходимости, возможности и эффективности использования.

Необходимость ЛПХ обуславливается сочетанием личных и общественных потребностей. Когда речь заходит об удовлетворении потребностей владельцев этих хозяйств и их семей в продуктах питания, за ЛПХ высказываются 100 процентов опрошенных. В них видят источник пополнения семейного денежного бюджета 73,6 процента, продовольственных ресурсов республики /посредством реализации продукции через потребкооперацию, госзакупки и колхозный рынок/ — 46,4, материальной помощи /продуктами и деньгами/ проживающим вне семьи родственникам — 40,9, развития товарного производства колхозов через закупки у населения молодняка скота, семян и т.д. — 31,9, формирования госбюджета в результате уплаты сельхозналога и госстрахования — 30, духовного, нравственного и физического развития детей — 23,6, сохранения жизненного ритма пенсионеров — 13,6, положительного влияния опыта ведения ЛПХ на трудовую деятельность сельских тружеников в общественном производстве — 5,5 и повышения занятости населения в трудоизбыточных хозяйствах — 4,5 процента.

О значимости ЛПХ в жизни сельских тружеников свидетельствуют их ответы на вопрос: "Если бы можно было купить в магазине, колхозе сельхозпродукты, то как бы вы поступили со своим хозяйством?" Большинство сельчан /67,2 процента/ ответили: "сохранили бы в прежнем виде", 25,5 — "сократили бы размер хозяйства", 2,7 — "отказались бы полностью" и 4,6 процента — не знают, затрудняются ответить.

45,5 процента жителей села указали: "нравится вести свое хозяйство, ведем с удовольствием", 32,7 — "нравится вести хозяйство, но трудно сочетать с основной работой", а 21,8 процента — "не хотели бы вести ЛПХ, но без него не обойтись". Значит, помимо материальной заинтересованности в ведении ЛПХ, у многих тружеников развит и моральный интерес, связанный с трудолюбием.

Трудно сочетать ведение ЛПХ с работой в общественном производстве (в основном специалистам хозяйств) из-за ненормированного рабочего дня и занятости в выходные. Прослеживается тенденция негативного отношения к ведению ЛПХ в более молодом возрасте, когда в еще большей степени проявляется необходимость иметь свободное время, и среди лиц старше 65 лет — в связи с физическим состоянием.

Возможности личных подсобных хозяйств в решении социально-экономических задач в обобщенном виде заключаются в следующем: данная форма хозяйствования имеет материально-техническую базу (жилые и хозяйственные постройки, хозинвентарь, скот, птицу, семена и т.д.), владельцы обладают опытом сельхозтруда, сложилась определенная система производственных отношений между ЛПХ — с одной стороны, колхозами, совхозами и потребкооперацией — с другой, помощь местных органов государственной власти.

Возьмем, к примеру, колхоз имени Орджоникидзе. Здесь имеется 918 личных подсобных хозяйств. Согласно данным сельского Совета, в них насчитывается 380 голов крупного рогатого скота /в т.ч. 320 коров/, 1.800 свиней и 120 овец. Почти в каждом подворье есть птица. До "перестройки" личные подсобные хозяйства производили около 30 процентов сельхозпродукции в БССР.

Эти и другие факты свидетельствуют о большом вкладе личных подсобных хозяйств в решение социально-экономических задач, об активной трудовой деятельности большинства их владельцев. В связи с этим никак нельзя согласиться с тем, что "крестьянин разучился работать", "крестьянин стал ленивым" и т.п., о чем в последние годы активно утверждают некоторые средства массовой информации.

О напряженном трудовом ритме владельцев ЛПХ свидетельствуют и данные об их бюджете времени. Работа в общественном производстве занимает, как и всюду, 8,2 часа. Домашний труд /уборка, стирка и т.д./ и самообслуживание требуют 2,4 часа, ведение ЛПХ — 3,9, передвижение к месту работы и обратно — 0,8, досуг, свободное время, общественная работа — 1,8, сон и еда — 6,9 часа.

Как видим, ни один социальный слой в нашем обществе не занимается таким напряженным трудом, как владельцы подворья на селе. Основная нагрузка по оказанию им помощи приходится на колхозы и совхозы. Вместе с тем возможности личных подсобных хозяйств используются далеко не полностью.

Вот как распределились ответы на вопрос: "Удовлетворены ли вы развитием ЛПХ?"

"Да, удовлетворены" — ответили 29,2 процента респондентов, "скорее да, чем нет" — 25,6, "скорее нет, чем да" — 14,5, "нет" — 6,5, не знают, затрудняются ответить — 10,9, не ответили — 13,3 процента опрошенных.

Значит, совсем или скорее не удовлетворен, чем удовлетворен развитием ЛПХ каждый пятый его владелец. Причины неудовлетворенности — низкая производительность труда, отсутствие возможности приобретения необходимой техники и сельхозинвентаря, чрезмерные нагрузки. ЛПХ мешает эффективному развитию общественного производства, сокращает свободное время, создает трудности для духовного роста. Сложно приобрести молодняк скота и птицы, сортовые семена, саженцы плодовых и ягодных культур, выращивать зерно, заготавливать сено, солому, комбикорма. Немало возникает вопросов с пастбищным содержанием скота, сбытом плодов и ягод, мяса, молока, картофеля и переработкой продукции, защитой растений от болезней и вредителей, своевременной ветеринарной помощью, строительством жилья и хозяйственных построек, их ремонтом, приобретением минеральных удобрений, топлива и т.д., и т.п.

На вопрос анкеты-интервью, есть ли резервы для развития ЛПХ, 68 процентов их владельцев ответили — "да", 29 — "исчерпаны" и 13 процентов — "затрудняюсь ответить". Каковы же направления, формы и методы более эффективного использования этих резервов?

Прежде всего, в условиях формирования новых рыночных отношений требуется высокая активность владельцев ЛПХ, членов их семей. Здесь и трудолюбие, и предприимчивость, и профессиональное мастерство с соответствующей экономической подготовкой, и организаторские способности. Это подтверждают и ответы на вопрос анкеты: "В какой мере в целом используются возможности ЛПХ для повышения их эффективности?" 22 процента опрошенных написали — "в полной", 44 — "скорее да, чем нет", 7,3 — "скорее нет, чем да", 9,2 — "нет", 17,5 — не знают, затрудняются ответить.

Повышение эффективности этой формы хозяйствования на селе требует активизации деятельности колхозов, совхозов, сельских и районных Советов, райпотребсоюзов, вышестоящих государственных и хозяйственных органов. Наблюдается тенденция снижения внимания к ним со стороны республиканского центра, средств массовой информации. Зато очень много словесного шума, особенно в законодательном органе, о крестьянских (фермерских) хозяйствах и частной собственности на землю.

Учитывая мнение сельчан, требуется развивать специализацию ЛПХ по договорам с колхозами, потребкооперацией, госторговлей, промышленными предприятиями и кооперативами. Как выяснилось в процессе интервьюирования, владельцы ЛПХ нуждаются в существенном повышении уровня их экономического образования. Научить тружеников села анализировать процесс своей работы (выявлять успехи, недостатки, их причины, ставить реальные задачи, решать их наиболее рациональными средствами и методами) призваны прежде всего специалисты колхозов и совхозов. В этом плане велика роль управлений сельского хозяйства и продовольствия исполкомов райсоветов. В их штате целесообразно иметь экономиста-исследователя. Одна из его задач — углубленное изучение трех-четырех типичных личных подсобных хозяйств, подробное описание (не менее двух раз в год) их работы с точным указанием всех данных, отражающих их функционирование, анализ и выработка соответствующих рекомендаций.

Организующим началом в решении этой проблемы, на наш взгляд, должны выступить исполкомы райсоветов совместно с РК профсоюза работников сельского хозяйства, определив задачи каждого звена в отдельности с учетом их возможностей. В каждом колхозе или сельском Совете целесообразно создать или воссоздать хозрасчетные бригады с набором сельскохозяйственных машин по оказанию помощи ЛПХ, особенно пенсионерам.

Совершенствуя материальные стимулы труда владельцев ЛПХ, нельзя забывать о моральных. Речь идет об организации конкурсов-выставок в масштабе колхоза, сельского Совета и района, занесение на Доску Почета, награждение грамотами и т.д. У трудового человека всегда будет в чести мастерство, гордость за качественный результат своего труда.

В каждом колхозе и совхозе целесообразно иметь годовые планы по становлению, развитию и функционированию личных подсобных хозяйств, в которых жизнь требует предусмотреть следующие разделы:

1. Обработка почв приусадебных участков и возделывание сельскохозяйственных культур.
2. Обеспечение семенами высокоурожайных сортов, саженцами плодовых культур и ягодников.
3. Уборка и хранение продукции: выделение техники и транспорта, тары и материалов, людей при необходимости.
4. Реализация продукции и переработка; заключение договоров по сбыту, формы закупок.
5. Продажа молодняка скота и птицы, замена малопродуктивного скота. Ветеринарная помощь.
6. Строительство и ремонт жилья и помещений для содержания скота, хранения кормов и продукции.
7. Обеспечение скота кормами и организация выпаса.
8. Организация учебы владельцев ЛПХ, в т.ч. обмена опытом по эффективному их использованию.
9. Формы материального и морального стимулирования.
10. Источники финансирования материально-технического обеспечения.
11. Совместные мероприятия с сельским Советом, потребкооперацией и райсоветом по повышению эффективности ЛПХ (оформляются соответствующими договорами).

В плане следует выделить отдельной графой помощь пенсионерам и одиноким колхозникам.

Для апробации считали бы возможным засчитывать определенное количество дней работы в ЛПХ, в зависимости от содержания скота и птицы, в годовой баланс времени отработанного сельчанами в общественном производстве, для начисления отпускных и пенсии.

Имеются трудности в переработке продукции ЛПХ для личного пользования. В этом плане основные орудия труда в домашних условиях — мясорубка и закаточные машинки. Из 110 опрошенных семей только 10 имеют сепараторы, 9 — соковыжималки и 1 — маслобойку. Нет возможности перерабатывать продукцию и в потребкооперации. Решению этой проблемы во многом способствовала бы организация кооператива, малого предприятия или цеха по переработке продукции в колхозе, совхозе или в сельском Совете.

Почти во всех ЛПХ имеются сады. Личные наблюдения показывают, что многие из них находятся в запущенном состоянии. Периодически не окультуриваются. Более того, для хранения собранных плодов /яблок и груш/ почти нет специально приспособленных помещений. Как правило, в нарушение научной технологии, они находятся в погребах вместе с картофелем, свеклой и т.д. Колхозы и совхозы в состоянии оказать соответствующую помощь.

Личные подсобные хозяйства /в форме пожизненного наследуемого или частного владения в размерах до 1 га земли с учетом площади земельного участка, имеющегося при доме/ с предоставлением земельных участков для сенокошения и выпаса скота — перспективная форма хозяйствования на селе. Ею желают заниматься 95 процентов сельчан. В частности, обеспечив потребности подворья по сносной цене комбикормами и молодняком, можно в течение года резко увеличить производство свинины.

Антон ЮНЦЕВИЧ, сопредседатель Аграрной партии Республики Беларусь, депутат Столбцовского районного Совета, председатель колхоза “Красный Октябрь”;

Владимир ЛЫСЫЙ, председатель колхоза имени Орджоникидзе Смолевичского района, депутат Озерицкослободского сельского Совета;

Марьян РУБЕЛЬ, председатель колхоза “Новый свет” Копыльского района, кандидат экономических наук;

Иван ГАЛКО, доктор философских наук, профессор.

P.S. Гонорар оставляем на нужды редакции.

(Продолжение в следующем номере).

■ История в лицах

СЕВЕРНЫЙ СФИНКС

(Окончание. Начало в №99.)

Тщетность политической борьбы, бесплодность дипломатических ухищрений, перенесенные утраты безмерно угнетают царя. Он сильно постарел, в глазах его печаль и растерянность. Ему все время кажется, что за его спиной шепчутся, обсуждают беспорядок в его одежде. Он раздражается на своих близких, требует объяснений, извинений.

В юности он прошел через искушение стать ангелом-хранителем России: освободить крестьян, установить равенство подданных перед законом. Позже испытал искушение быть ангелом-хранителем Европы: создать братство наций, возглавляемых монархом, повиновавшихся христианским заповедям. И кончил тираническим правлением, символом которого во внутренней политике стали военные поселения, во внешней — Священный союз, инструмент подавления любого сопротивления в Европе. В общем, как и его бабушка Екатерина II, он, пережив пору иллюзий, вынужден был признать, что республиканские принципы во французском духе неприложимы к суровой российской действительности. Сам того не ведая, он следовал той же дорогой, что и Екатерина, и, как и она, от идеалов энциклопедистов пришел к неограниченному самодержавию. Он страдал, сознавая, что эта деспотичная старая женщина вновь возродилась в его оболочке. Но, случалось, в нем просыпался и тупой милитаристский дух Павла I. Так, то бабка, то отец одерживали верх в его мыслях и действиях. Каким же был он сам? Или, быть может, как личность Александр I вообще не существовал?

23 июня 1824 года умирает от туберкулеза накануне свадьбы восемнадцатилетняя Софья, дочь Марии Нарышкиной, — его последний ребенок. Александр так рыдает, что, по свидетельству доктора Тарасова, вся рубашка на его груди становится мокрой.

7 ноября 1824 года в Санкт-Петербурге происходит ужасное наводнение, более сильное, чем наводнение 1777 года — года рождения Александра. Суеверные умы воспринимают это совпадение как знак Божьего гнева. Царь тоже верит в это. Он отправляется на место катастрофы и плачет при виде принесенных наводнением бедствий. Толпа окружает его. Кто-то из толпы кричит: "Бог наказывает нас за грехи наши!" — "Нет, — отвечает Александр, — не за ваши, а за мои". Александр убежден, что это его постигла небесная кара. Каждый раз, когда судьба оборачивается против него, в его сознании возникает образ отца. Александр чувствует, что отцеубийство отравляет его самые чистые намерения, самые благородные действия. Даже победа над Наполеоном, которая должна была принести ему непреходящую благодарность подданных, обернулась в некотором роде против него. Что бы он ни предпринимал, он не был ни понят, ни любим своим народом. Впрочем, власть больше не интересует его. Осознав тщетность своих политических стремлений, он возвращается к мечте юности: отказаться от трона, удалиться в уединение и кончить свои дни в молитвах и размышлениях. Вопрос о наследнике не беспокоит его: манифест о передаче престола его младшему брату Николаю составлен архиепископом Филаретом и, по-прежнему, держится в тайне.

13 сентября 1825 года он приезжает в Таганрог подготовить помещение для больной императрицы и встречает ее 23 сентября. Из Таганрога Александр отправляется в Крым, гостит в Алупке у Воронцова, посещает Балаклаву, на пути в Георгиевский монастырь сильно простужается и совсем больным возвращается в Таганрог. Он отказывается принимать лекарства из рук лейб-медика Виллие, боясь быть отравленным, и приглашает доктора Тарасова. 19 ноября 1825 года в возрасте 47 лет и 11 месяцев он умирает, не приходя в сознание. При вскрытии врачи констатируют, что большая часть органов в прекрасном состоянии. Его облачают в парадный мундир, прикрепляют ордена.

Кончина царя вдали от столицы — исключительное событие в истории России, как будто он погиб в чужой стране. Нет никакой традиции, на которую можно было бы опереться в столь необычных обстоятельствах. И нет никаких распоряжений сверху. Гроб с телом предстоит везти в Санкт-Петербург через всю Россию. Только 29 ноября 1825 года траурная процессия покидает Таганрог. На ночь кортеж останавливается, гроб переносят в церковь. Время от времени его открывают, осматривают тело, составляют протокол и вновь закрывают. 28 февраля 1826 года процессия прибывает в Царское Село, и наконец 13 марта 1826 года останки императора предаются земле в Петропавловской крепости. Через три месяца, 21 июня 1826 года, рядом с ним хоронят императрицу Елизавету Алексеевну.

Александр I, этот Северный Сфинкс, не мог уйти из жизни, не оставив после своей кончины череду тайн. Его смерть вдали от столицы после короткой и странной болезни, долго откладывавшийся перевоз тела в Санкт-Петербург, наконец, погребение вопреки национальному обычаю — без позволения народу видеть лицо царя в открытом гробу — все это вносило в умы смятение. Едва отзвучали похоронные песнопения, как стали распространяться слухи. Говорили, что царь не умер в Таганроге, а на английской яхте отплыл в Палестину к Святым местам, что он был похищен казаками, что он тайно уехал в Америку... Распространители этих версий сходились в одном: император не умер, вместо него в гроб был положен солдат, походивший на него лицом и сложением. Однако мало-помалу слухи утихли. Но спустя десять лет, когда казалось, что легенда давно развеялась, на окраине города Красноуфимска Пермской губернии появился мужчина лет 60 величественной наружности по имени Федор Кузьмич. У него не было документов, и он заявлял властям, что он "бродяга, не помнящий родства". Его приговорили к двадцати ударам плетьми и высылке на поселение в Западную Сибирь.

Он нашел приют у крестьян, которых поражал толкованиями Священного писания, мягкостью характера и мудростью советов. Он жил тихо, иногда работая на местном заводе. Молва о нем, как о человеке святой жизни, привлекла внимание купца Хромова, который взял его под свое покровительство и построил ему небольшую избу в окрестностях Томска. Избавленный от всяких забот, Федор Кузьмич целиком погрузился в молитвы и размышления. Многие именитые граждане Томска спешили посетить его пристанище. Всех поражали его одухотворенный облик, обширная культура, знание важнейших политических событий. Создавалось впечатление, что он лично был знаком с крупными государственными деятелями. Он почтительно говорил о митрополите Филарете и архимандрите Фотии, с волнением перечислял победы Кутузова, вспоминал военные поселения и рассказывал о триумфальном вступлении русских армий в Париж. Расставаясь с ним, посетители уносили с собой убеждение, что под обличием мужика скрывается одно из самых высокопоставленных лиц империи. Некоторые, не осмеливаясь произнести это вслух, находили в нем сходство с почившим императором.

Федор Кузьмич был высокого роста, широкоплеч, с правильными чертами лица, голубыми глазами, обвисшими ушами, облысевшим лбом и длинной седой бородой. Он не прихрамывал, как царь, но был так же туговат на ухо. Одетый в белую рубаху и штаны из грубого холста, он держался с таким достоинством, словно был облачен в парадный мундир. Представители высшего духовенства, епископы Томска и Иркутска не колеблясь отправлялись в путешествия ради беседы с почтенным старцем. Старший сын Александра II Николай Александрович, тогда наследник престола, и великий князь Алексей Александрович, младший брат Александра III, тоже посетили его. Однажды какой-то солдат, увидев Федора Кузьмича, закричал: "Царь! Царь-батюшка Александр Павлович!", и тот поспешно ответил: "Я всего лишь бродяга. Молчи, не то попадешь в острог". До последнего вздоха он утверждал, что ничего не знает о своем происхождении. Тем, кто умолял его открыть свое настоящее имя, он отвечал: "Это Бог знает". Он умер 20 января 1864 года в возрасте 87 лет, окруженный общим почитанием.

Могила Федора Кузьмича стала местом паломничества. Великий князь Николай, будущий император Николай II, возвращаясь из поездки в Японию в 1891 году, приехал поклониться этой могиле. Член императорского совета Галкин-Врасской возвел на этом месте часовню. В бывшем жилище старца, превращенном в музей, висел портрет Александра I. В день святого Александра священник ближайшей церкви совершал здесь службу. Местное население не сомневалось, что именно царь укрывался здесь, дабы смиренно окончить свои дни в общении с Богом. Со временем легенда о ложной смерти царя приобрела все больше сторонников, опиравшихся на целый ряд заслуживающих внимания наблюдений. Вот они.

Александр I неоднократно заявлял о своем желании отречься от престола и удалиться от мира. Он даже назначил возраст, в котором предполагал оставить трон, около пятидесяти лет. С другой стороны, заметки свидетелей его болезни часто противоречивы. Так, доктор Тарасов пишет об одном дне болезни, что император провел "спокойную ночь", а доктор Виллие говорит о том же дне, что ночь была "беспокойной" — государю делалось "все хуже и хуже". Протокол вскрытия подписан девятью медиками, но доктор Тарасов, который составлял его заключение и имя которого фигурирует на последней странице, заявляет в своих воспоминаниях, что он этот документ не подписывал. Значит, кто-то подделал его подпись? Более того. Исследование головного мозга выявило нарушения, оставляемые сифилисом, болезнью, которой не страдал Александр. Наконец, в 1825 году царь перенес рожистое воспаление на левой ноге, а врачи, производившие вскрытие, обнаружили следы старой раны на правой ноге.

Достоверный факт, что, несмотря на бальзамирование, лицо умершего быстро стало неузнаваемым; достоверный факт, что народ не был допущен проститься перед открытым гробом; достоверный факт, что императрица не сопровождала останки своего мужа в Санкт-Петербург; достоверный факт, что Николай I приказал сжечь большую часть документов, связанных с последними годами царствования его брата, так же как и дневник императрицы.

В 1921 году распространился слух, что советское правительство приступило к изучению останков государей, погребенных в Петропавловской крепости, и присутствовавшие также констатировали отсутствие тела в гробу Александра I. Правда, ни одно официальное сообщение этот слух не подтвердило. Но большинство членов династии Романовых, эмигрировавших после революции за границу, верили в идентичность Федора Кузьмича и победителя Наполеона.

Во главе тех, кто придерживался противоположного мнения, — великий князь Николай Михайлович, внучатый племянник Александра I. Имея доступ к секретным архивам императорской фамилии, он после некоторого колебания твердо высказался за смерть царя в Таганроге.

В самом деле, кажется совершенно невероятным, чтобы царь, нежно привязанный к своей жене, вдруг покинул ее, зная, что она умирает от чахотки и дни ее сочтены; невероятно также, что, давно вынашивая проект об оставлении трона, он не позаботился урегулировать вопрос о престолонаследии; невероятно, наконец, что он приказал принести "похожий на него" труп, не возбудив подозрений у своего окружения. Как допустить подмену тела в Таганроге, как вообразить этот мрачный фарс, если в него вовлечено три десятка человек: офицеры, медики, секретари, фрейлины императрицы и она сама? Разве сами ее слезы не развеивают все подозрения? А протокол вскрытия, подписанный медиками? И мыслимо ли, чтобы столько набожных людей, зная, что император жив, скрывали истину после того, как присутствовали на его отпевании? Подобное соучастие граничило бы со святотатством.

Но если Александр I действительно умер в Таганроге в 1825 году, то кто же был "старец", погребенный в Алексеевском монастыре? Самозванцы нередки в истории России. Русский народ легко верит в чудеса: свидетельство тому — два Лжедимитрия, множество Петров III, Иванов IV, лжепринцесс. Во все времена в Сибири скрывались разного рода пророки, священники-расстриги, непокорные монахи, жившие как отшельники. Федор Кузьмич вполне мог быть одним из этих порвавших с обществом аскетов. Великий князь Николай Михайлович, специально изучавший этот вопрос, склонен считать его незаконным сыном Павла I, лейтенантом флота Семеном Великим. Другие называют кавалергарда Уварова, исчезнувшего в 1827 году. Некоторые, не указывая на определенное лицо, предполагают, что речь идет об одном из русских аристократов, пожелавшем порвать со своей средой.

Не только жизнь, но и смерть Александра I — загадка для будущих поколений. Он не смог, как часто мечтал, сложить корону и удалиться от мира, но народное суеверие вылилось в легенду с тем концом, которого он желал.

Публикацию подготовил В.ПЛЕШЕВЕНЯ.

Сорак гадоў таму назад, у верасні 1954 года, на Тоцкім палігоне, што ў Арэнбургскай вобласці, было праведзена выпрабаванне атамнай бомбы. Мэта — праверка ў палявых умовах уздзеяння ўсіх паражаючых фактараў атамнага выбуху на вайсковую тэхніку, жывёлу, будынкі, фартыфікацыйныя збудаванні. І на чалавека. Для гэтага ў раёне выпрабавання было сканцэнтравана, паводле звестак, што паявіліся ў апошні час у расійскім друку, звыш 30 тысяч ваеннаслужачых Савецкай Арміі. Колькі сярод іх было ўраджэнцаў Беларусі — даных такіх няма, але яны былі там. Адны знаходзіліся за тры-чатыры кіламетры ад эпіцэнтра выбуху, другія — некалькі далей. Але ўсе падверглісся небяспечнаму для здароўя радыяцыйнаму ўздзеянню. Многія, атрымаўшы вялікую дозу абпраменьвання, захварэлі і памерлі або і цяпер пакутуюць ад розных хвароб — спадарожніц выбуху.

Знаходзіўся ў той вераснёўскі дзень на Тоцкім палігоне і жыхар г. Старыя Дарогі Леанід Ханнавіч Гольдберг, а тады — вайсковы старшына, музыкант палкавога аркестра. З ім і сустрэўся наш карэспандэнт.

■ Відавочнае — неверагоднае

"Я БАЧЫЎ ТОЙ ПАЧВАРНЫ ГРЫБ"

— Леанід Ханнавіч, пачнём нашу размову з успамінаў аб тым імгненні, калі над стэпам успыхнуў вогненны шар, ярчэйшы за тысячу Сонцаў, як трапна параўнаў атамны выбух адзін з амерыканскіх журналістаў яшчэ летам 1945 года, ці спачатку коратка раскажаце пра сябе?

— Нарадзіўся ў вёсцы Горкі Старадарожскага раёна. У пятнаццаць гадоў, у 30-м, пакінуў родны кут і паехаў у Мінск шукаць работу. Стаў выхаванцам вайсковай часці, навучыўся іграць на кларнеце. Неўзабаве мяне залічылі ў палкавы аркестр. Служыў гадоў пяць у мястэчку Урэчча Любанскага раёна. Мне шанцавала тады ў жыцці. Разам з артылерыйскім палком удзельнічаў амаль ва ўсіх вайсковых манеўрах Беларускай ваеннай акругі. Бачыў зблізку Убарэвіча, Якіра, Каменева, Будзённага і іншых вядомых военачальнікаў таго часу, бо працаваў зваршчыкам-кляпальшчыкам на авіяцыйным заводзе ў Хімках пад Масквой. Збіралі пікіруючыя бамбардзіроўшчыкі Пе-2. Пасля вайны прыехаў у Старыя Дарогі праведаць бацькоў, а іх у гады акупацыі фашысты расстралялі. Зноў пайшоў у армію. Спярша радавым музыкантам, а потым і дырыжорам аркестра 104-й артылерыйскай брыгады. З ёю і паехаў на Тоцкі палігон.

— І чым вам запомніўся арэнбургскі стэп?

— Саракаградуснай спёкай, лунаючымі ў распаленым мутнавата-шызым небе арламі, бязлюддзем. Даведаліся, што мясцовых жыхароў вывезлі за сто кіламетраў ад мяркуемага эпіцэнтра выбуху. Засталіся пустыя вёскі. Жылі мы ў палатках, тыдні два капалі ў цвёрдай, нібы бетон, зямлі траншэі на поўны рост — як на фронце. Камандзір сказаў, што да эпіцэнтра выбуху ад траншэй роўна восем кіламетраў. Далёка ці блізка гэта — хто тады ведаў? Здавалася, што далёка, таму спярша асаблівай трывогі не было. Перад тым як выпрабаваць бомбу, камандаванне правяло імітацыю яе выбуху звычайным выбуховым рэчывам. Спачатку ў адным месцы падарвалі некалькі соцень тон толу. У неба ўзняўся велізарны пыльна-дымны грыб. Потым сотні гармат і бамбардзіроўшчыкаў падвергли тое месца жорсткай бамбардзіроўцы. Дрыжэла зямля, над стэпам паўстала шчыльная сцяна дыму і пылу. Усё рабілася для таго, каб прывучыць, "абкатаць", як кажуць, салдат перад больш грозным "зверам".

— Аб сваім прыбыцці на палігон вы, пэўна, напісалі жонцы, блізкім людзям? Або нельга было?

— Усе пісьмы "адтуль" даставаліся правяраліся цэнзурай. Дазвалялася толькі пісаць, што жывы, здаровы, чаго і вам жадаю — і ніякіх намёкаў на мяркуемую аперацыю, яна захоўвалася ў глыбокай тайне. Памятаю, як нам зачытвалі пісьмо салдата са стралковай часці, які пісаў: "Дарагая мамачка, да атамнага выбуху засталося два тыдні, мы, напэўна, болей з табою не ўбачымся. Не плач, дарагая, мусіць, такі мой лёс". І не адно падобнае пісьмо затрымала цэнзура. Уласна кажучы, я і сам меў даволі цьмянае ўяўленне аб паражаючых фактарах атамнай зброі, бо ўсё тады захоўвалася ў глыбокай тайне.

— Як вы лічыце, ці была патрэба там у палкавым аркестры?

— Па-першае, мы ўвайшлі там у зводны аркестр, які сустракаў генералаў і маршалаў з Міністэрства абароны, гасцей з ліку военачальнікаў высокага рангу з Кітая, КНДР, Манголіі і іншых краін сацыялістычнага лагера. А яшчэ нам сказалі, што пасля выпрабаванняў адбудзецца парад удзельнікаў. Без аркестра які ж парад?

— І вось настала "гадзіна ікс". Страшнавата было, Леанід Ханнавіч?

— Мы чакалі яе, і чым менш заставалася дзён да выбуху, тым часцей лавіў сябе на тым, што недзе ў грудзях, пад сэрцам, засеў жах. Тое ж самае адчувалі і мае таварышы па аркестру. Нарэшце, па гучнагаварыцелю перадалі: "Да выбуху роўна пяць хвілін, усім зайсці ва ўкрыцці, надзець процівагазы, легчы ніцма". Ляглі на дно траншэі, верх яе прыкрылі плашч-палаткай. І раптам — успышка, ад якой здавалася, можна было аслепнуць — так пранізала вочы яркае святло. І ўслед — страшнай сілы ўдар, як навальнічная грымота, толькі больш моцная і жахлівая. Здавалася, настаў канец свету і зямля правальваецца ў тартарары. Секунд на трыццаць ці болей я страціў прытомнасць. Тое ж перажылі і мае суседзі па траншэі. Толькі ачунялі, страсянулі з гімнасцёрак пыл, як наляцела і кінула нас на дно траншэй зваротная ўдарная хваля — гэта паветра вярталася ва ўтвораную выбухам пустату. А калі выйшлі з траншэі, убачылі над гарызонтам пачварны грыб. Шапка яго ўзнялася кіламетраў на дзесяць увышыню, пералівалася ўсімі колерамі вясёлкі — ад ярка-аранжавага і жоўтага да сіняга, блакітнага, зялёнага. Паверыце, вачэй нельга было адвесці ад відовішча. Але тут прагучала каманда зноў залезці ў траншэі і бліндажы, бо з неба сталі сыпацца абломкі дрэў, ліставога жалеза, шыферу, цэглы, зямля, узнятая выбуховай хваляй, якой на адлегласці дваццаць пяць кіламетраў ад эпіцэнтра выбіла вокны ў штабным аўтобусе.

— Што яшчэ ўразіла?

— Праз якую гадзіну нас павялі ў лазню. Да яе было кіламетры з два. Ішлі па стэпе. Здзівіла мноства раскіданых па зямлі апаленых атамным полымем птушак — арлоў, варон, шпакоў, каршуноў... Таварышы па палку, хто быў бліжэй да эпіцэнтра і потым удзельнічаў у манеўрах, расказвалі пра танкі і гарматы, што ператварыліся ў зліткі шлаку, пра абгарэлыя трупы коней, кароў, коз і іншай свойскай жывёлы.

— Вы на сабе адчулі пазней вынікі выбуху?

— Пасля вяртання ў Старыя Дарогі, дзе праходзіў службу, у мяне з носа на працягу месяца часцяком ішла кроў, пагоршыўся слых. Потым прайшло. З гадамі слых стаў горшаць, і цяпер, на старасці, дрэнна чую. Але, дзякуй Богу, жыву пакуль. Амаль усе мае таварышы, з кім быў на Тоцкім палігоне, памерлі ўжо.

— А парад пасля выпрабавання бомбы і вучэнняў адбыўся?

— Не было. Пасля ўсяго ўбачанага на палігоне, вакол эпіцэнтра, начальству было не да парадаў.

Звольніўся Леанід Ханнавіч з арміі ў 1961 годзе ў званні старшыны. Многія гады працаваў дырыжорам духавога аркестра ў калгасе "Перамога" за невялікую па тым часе зарплату. Яго праца не раз адзначалася ганаровымі граматамі і прэміямі. Пасільную дапамогу ветэран аказваў і маладзёжным самадзейным аркестрам у сваім горадзе. І цяпер душа імкнецца туды, дзе блішчыць медзь труб, ды сіл ужо няма — гады бяруць сваё. Жонка Леаніда Ханнавіча, Дора Маркаўна, удзельніца Вялікай Айчыннай вайны, служыла тэлефаністкай у зенітна-артылерыйскім палку, дайшла з ім да Берліна, узнагароджана баявымі ордэнамі і медалямі.

Міхась ТЫЧЫНА.

■ Спорт

ЦЕСНА ЛІДЭРАМ

Дзевяты тур чэмпіянату Рэспублікі Беларусь па футболу ў першай лізе пачаўся ў суботу матчам паміж «Дынама-93" і лідэрам першынства віцебскім КІМам. Хоць абедзве каманды мелі шанц адкрыць лік, яны не выкарысталі гэтую магчымасць. Гульня закончылася ўнічыю — 0:0. Лідэр страціў ачко, але захаваў за сабой першы радок турнірнай табліцы.

На другое месца выйшлі футбалісты мінскага «Дынама», якія адстаюць ад КІМа на тры ачкі, але маюць дзве гульні ў запасе. Дынамаўцы ў дзевятым туры прымалі магілёўскі «Днепр» і перамаглі з лікам 4:1. Лік на 43-й мінуце адкрыў дынамавец Маёраў. Потым ён жа «зрэзаў» мяч у свае вароты, і лік стаў 1:1. На 55-й мінуце паўабаронца дынамаўцаў Бялькевіч выводзіць сваю каманду наперад, а Хацкевіч замацоўвае поспех — спачатку забівае мяч з гульні, а затым з пенальці. Суддзя матча Георгій Гоман з Жодзіна яшчэ раз паказваў на адзінаццаціметровую адзнаку, але Маёраў прабіў вышэй варот.

Прайграўшы ў Магілёве сваім аднаклубнікам з лікам 0:2, тарпедаўцы Мінска з другога месца перамясціліся на трэцяе. У іх, як і ў дынамаўцаў, 12 ачкоў.

Па 11 ачкоў маюць бабруйскі «Фандок» і «Дынама-93". Бабруйчане ў Гомелі згулялі ўнічыю з »Гомсельмашам" — 0:0.

Гродзенскі «Нёман» прымаў футбольны клуб «Маладзечна» і перамог — 2:0, а лідскі «Абутнік» з лікам 4:1 нанёс паражэнне віцебскаму «Лакаматыву». У «Абутніка», «Нёмана» і «Гомсельмаша» па дзевяць ачкоў, а гэта шостае-восьмае месцы.

Пасля перамогі над бабруйскім «Шыннікам» — 3:2 восем ачкоў мае салігорскі «Шахцёр».

Замыкаюць турнірную табліцу рэчыцкая «Ведрыч» і «Лакаматыў», у якіх толькі па тры ачкі.

У ПАЎМАРАФОНЕ ВЫЗНАЧЫЛІСЯ...

Група беларускіх лёгкаатлетаў прыняла ўдзел у спаборніцтвах на паўмарафонскай дыстанцыі, якія праходзілі ў польскім горадзе Бяла-Падляска.

Сярод мужчын, уступіўшы першае месца паляку Марэку Адамскаму, месцы з другога па пятае занялі спартсмены нашай рэспублікі. Другім прызёрам стаў майстар спорту з Салігорска Юрый Пушко, а трэцім — майстар спорту Юрый Брандас з Мінска. У групе жанчын беларускія бягунні паказалі поўную перавагу і занялі ўвесь п"едэстал гонару. Вызначыліся Галіна Барук, Алена Макалава і Таццяна Няфёдава.

"КРЫШТАЛЬ" НАБІРАЕ АЧКІ

Лідэры чэмпіянату вобласці па футболу «Белыя Росы» з Першай мінскай птушкафабрыкі ў семнаццатым туры не ўдзельнічалі. А вось смалявіцкі «Крышталь», які знаходзіцца на другім месцы, бліснуў выніковасцю. У Старых Дарогах ён нанёс паражэнне «Арэсе» з лікам 7:1. У смалявіцкай каманды стала 24 ачкі, толькі на два ачкі менш, чым у лідэра.

Валожынская «Іслач» з лікам 3:1 выйграла ў «Маналіта» з пасёлка Фаніпаль Дзяржынскага раёна, а мар"інагорскі «Бетпласт» перамог каманду «Стара-Барысаў» — 1:0.

Вілейскі «Камунальнік» не з"явіўся на матч са старобінскім «Аўтамабілістам», і яму залічана паражэнне.

(Наш кар.).

ХАТНІ ЭКРАН

20 верасня, аўторак

Беларускае тэлебачанне

15.55. Тэлебачанне — школе. Беларуская літаратура.
16.35. "Брэменскія музыкі", "Па слядах брэменскіх музыкаў". Мультфільмы.
17.15. "Бімбат".
17.30. Навіны.
17.40. "У вялікім цёмным, дрымучым лесе". Тэл. д/ф.
18.10. Абласныя навіны (Віцебск).
18.25. Навіны Бі-бі-сі.
19.00. Эканамікст.
19.10. Эканамічная хваля.
19.55. Юзуфоўскія пакуты, альбо Што можа сельскі Савет.
20.20. Пяць хвілін на жарты.
20.30. Кантакт.
20.35. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.35. "Маё каханне, мой смутак". Тэлесерыял.
22.35. Пад купалам Сусвету.
22.45. Дзень беларускага пісьменства і друку.
23.30. НІКа.
23.45. Надвор'е.
23.55. Рок на вакацыях.

Канал "Астанкіна"

15.50. Наш музычны клуб.
16.05. Джэм.
16.40. За кулісамі. Кіеў: шанц для росквіту.
17.20. Чакайце адказу.
17.50, 20.35. Надвор'е.
18.00. Гадзіна пік.
18.25. "Дзікая Роза". Тэлесерыял.
18.55. Тэма.
19.40. Добрай ночы, малышы!
20.45. З першых рук.
20.55. Песня-94.
21.40. "Адзіная дарога". Маст.фільм.
23.45. Бумеранг.
0.15. Праграма "Х".
0.30. Прэс-экспрэс.

Канал "Расія"

15.20. Музычны клас.
15.50. Там-там навіны.
16.05. Новая лінія. "Курсіў".
16.35. Дзеля блізкага свайго.
16.50. Кліп-антракт Н.Плаціцына.
16.55. Не быць дыназаўрам.
17.10. Фільм-прэм'ер.
17.25. Свята кожны дзень.
17.35. Астралогія кахання.
18.10. L-клуб.
19.25. Падрабязнасці.
19.35. "Адзін дзень у судзе". Маст.фільм.
21.30. Я — лідэр.
22.20. Аўтаімгненне.
22.25. Зоркі гавораць.
22.30. Спартыўная карусель.
22.35. "Ягады на Алясцы". Маст.фільм.

21 верасня, серада

Беларускае тэлебачанне

8.00. Раніца рэспублікі.
8.10. Эканамікст.
8.20. Пад купалам Сусвету.
8.30. Надвор'е.
8.40. Пяць хвілін на жарты.
8.50. "Па дарозе з воблакамі".
9.00. Тэлебачанне — школе. Беларуская літаратура.
9.40. "Маё каханне, мой смутак".
10.40. "І за гарою пакланюся..."
11.15. "Ён, яна і дзеці".
12.30. Аэробіка.
13.00. "Бімбат".
13.15. "Жывапісу майстар па сваёй галіне".
13.25. "Гу-га". Маст.фільм.
15.40. Відзьма-нявідзьма.
16.40. "Еўрапейскі калейдаскоп".
17.10. "Бімбат".
17.30. Навіны.
17.40. "Голас". Фільм-канцэрт.
18.10. Абласныя навіны (Гомель).
18.25. Навіны Бі-бі-сі.
19.00. "Карамболь". Ток-шоу з удзелам народнага артыста Беларусі А.Ярмоленкі.
19.30. Гаспадар. Дзе выйсце з крызісу?
20.10. "Крэда". Праграма для дзелавых людзей.
20.30. Пяць хвілін на жарты.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.35. "Маё каханне, мой смутак". Тэлесерыял.
22.40. Пад купалам Сусвету.
22.50. Аўта-парк.
23.10. НІКа.
23.25. Надвор'е.

Канал "Астанкіна"

7.00, 9.50, 15.00, 17.00, 20.00, 23.25. Навіны.
8.00. Расійскі дайджэст.
8.20. "Дзікая Роза".
8.50. Клуб падарожнікаў.
9.40. Дзелавы веснік.
10.00. Паглядзі, паслухай...
15.25. "Вайна гобатаў". Мультсерыял.
15.50. Камп'ютэр-хол.
16.05. Адказы.
16.40. Тэлерадыёкампанія "Мір".
17.25. Свет сёння.
17.40. Тэхнадром.
17.50, 20.35. Надвор'е.
18.00. Гадзіна пік.
18.25. "Дзікая Роза". Тэлесерыял.
18.55. "Парвалі парус..." Вечар памяці У.Высоцкага.
19.40. Добрай ночы, малышы!
20.45. Маналог.
20.55. "Прадказанне". Маст.фільм.
23.40. Без паўзы.
0.15. Прэс-экспрэс.

Канал "Расія"

6.00, 11.00, 15.00, 19.00, 22.00. Весткі.
8.00. Сусветныя навіны Эй-бі-сі.
8.30. Ранішні канцэрт.
8.45. "Санта-Барбара".
9.35. Рэпарцёр.
9.50. Бліскучы Пецярбург.
10.35. Тэлегазета.
10.40. Сялянскае пытанне.
15.20. Дзіцячы тэлевізійны тэатр.
15.50. Там-там навіны.
16.05. Далёкі Усход.
16.50. Рубяжы.
17.05. Галасы. "Натуральны адбор".
17.35. Свята кожны дзень.
17.45. Экспацэнтр прадстаўляе.
17.55. Кансіліум.
18.10. Арт-абстрэл.
19.25. Падрабязнасці.
19.35. "Санта-Барбара". Тэлесерыял.
20.25. Сем нот у цішыні.
21.00. 60 хвілін.
22.20. Аўтаімгненне.
22.25. Зоркі гавораць.
22.30. Спартыўная карусель.
22.35. Экран крымінальных паведамленняў.
22.45. Антрэпрыза. Тэатральны фестываль у Эдынбургу.

Калектыў работнікаў упраўлення гандлю аблвыканкома глыбока смуткуе з выпадку заўчаснай смерці галоўнага бухгалтара ўпраўлення Уладзіміра Парфірафіча ПЕЛАГЕЙЧЫКА і выказвае глыбокае спачуванне яго родным і блізкім.

8-й канал

20 сентября, вторник

18.00 Мультсериал "Д'Артаньян и три пса-мушкетера".
18.30 Студия "Интекс". "Новости".
18.45 БАНТ. Репортаж.
18.50 Мультфильмы У.Диснея "Рок ку-ка-ре-ку". 2-я часть.
19.10 Рынок.
19.40 При свечах.
19.45 Шанс-приз.
20.00 Телесериал А.Тарковского "Солярис". 2-я серия.
21.30 Студия "БМ". Арт-панорама.
21.50 Художественный фильм "Три друга"

21 сентября, среда

18.00 Мультсериал "Д'Артаньян и три пса-мушкетера".
18.30 СОЛТЭК. Новости.
18.40 Немецкая волна.
19.10 А вы проверялись на СПИД?
19.30 Мультфильмы У.Диснея "Рок ку-ка-ре-ку". 3-я часть.
19.45 Домашний врач.
20.05 При свечах.
20.10 Городские часы. Новости.
20.25 Телесериал А.Тарковского "Сталкер". 1-я серия.
21.30 Студия "БМ". Фэн-клуб. Концерт "Рок на вакациях".
21.50 Лино Вентура в художественном фильме "Последнее известное место жительства".

Наш адрас:
220013, гор.Мінск, вул.Б. Хмяльніцкага,10-А,паверх 9, рэдакцыя газеты "Мінская праўда".

ТЭЛЕФОНЫ:
прыёмнай рэдакцыі —68-29-76,
намесніка галоўнага рэдактара —68-25-81,
адказнага сакратара —68-26-48,
сакратарыята —68-26-48,
аддзелаў: Саветаў —68-26-38,
адукацыі і культуры —68-25-76,
сацыяльна-эканамічнага —68-25-43,
грамадска-палітычнага —68-25-42,
інфармацыйна-аналітычнага —68-28-33,
пісьмаў і маральна-бытавых праблем — 68-25-83,
ілюстрацыі —68-25-03,68-26-48,
камерцыйнага — 68-25-86,
бухгалтэрыі —68-26-65.
Тэлефоны карэспандэнцкіх пунктаў:
у Барысаве —(8-277)5-15-61,Вілейцы —(8-271)5-57-86,Нясвіжы—(8-270)5-41-88,
Салігорску — (8-210) 2-49-60.

ЗАСНАВАЛЬНІК — Мінскі абласны Савет народных дэпутатаў, 220625, г.Мінск, вул. Энгельса, 4.
"Мінская праўда"— орган Мінскага абласнога Савета народных дэпутатаў.

Галоўны рэдактар М.А.ШЛОМА.

Рэдакцыя можа друкаваць матэрыялы ў парадку абмеркавання, не падзяляючы пункту гледжання аўтара.
Адказнасць за падбор і дакладнасць апублікаваных фактаў і іншых звестак нясуць іх аўтары.
Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Час падпісання ў друк: па графіку 22.10. Нумар падпісаны ў 22.00.
Набрана і звярстана на настольна-выдавецкім комплексе "Мінскай праўды". Друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку". 220013, г.Мінск, пр. Ф.Скарыны, 79.
Тыраж 16580. Індэкс 63923. Зак.№100.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12